

מבנה משרת המורה בישראל ובמדינות נבחרות - הסדרת נוכחותם של מורים בבית הספר בעת ביצוע מטלות תומכות למידה

כתיבה: אתי וייסבלאי ואלירן זרד | אישור: יובל וורגן

תאריך: 2 ביוני 2021, כ"ב בסיוון תשפ"א

סקירה משווה

תוכן

2.....	תמצית	2
1.....	מבוא: הסדרת מבנה משרת המורה, מטלות תומכות למידה של מורים ונוכחות מורים בבית הספר בשעות עבודה שאינן שעות הוראה	5
1.1.....	הסדרת מבנה משרת המורה	5
1.2.....	מטלות תומכות למידה של מורים ונוכחות בבית הספר מעבר לשעות ההוראה	8
2.....	מבנה שבוע העבודה של מורים בישראל	10
2.1.....	מבנה שבוע העבודה של מורים בהסכם אופק חדש	12
2.2.....	מבנה שבוע העבודה של מורים בהסכם "עוז לתמורה"	13
2.3.....	מורים מחוץ לרפורמות "אופק חדש" ו"עוז לתמורה"	13
3.....	נתונים על מבנה משרת המורה בהשוואה בין-לאומית	16
3.1.....	נתוני דוח החינוך השנתי של ארגון ה-OECD על בסיס דיווחי המדינות	17
3.2.....	נתוני סקר TALIS של ה-OECD – על בסיס דיווחי מורים	21
4.....	מבנה המשרה של מורים ונוכחות מורים בבית הספר בשעות המוקדשות לביצוע מטלות תומכות למידה – מקרי בוחן של מדינות נבחרות	23
4.1.....	סקוטלנד	25
4.2.....	שבדיה	26
4.3.....	ספרד	29
4.4.....	נורבגיה	31
4.5.....	צרפת	34
4.6.....	אסטוניה	37
4.7.....	דנמרק	39

נספח 1: מטלות נוספות של מורים, הגדרתן הרשמית ואופן התגמול עליהן בכמה מדינות נבחרות ב-OECD

תמצית

משרת המורה כוללת, לצד התפקיד העיקרי – הוראה בכיתה – מטלות תומכות הוראה מרובות: הכנת השיעור, ישיבות צוות בית הספר, הערכת מבחנים ועבודות, פגישות אישיות עם מורים ותלמידים ועוד. יש הבדלים ניכרים בין המדינות מבחינת היקף המשרה הכללי של מורים, היקף שעות ההוראה הנדרשות בבית הספר, המטלות הנוספות שמצופה ממורים לעסוק בהן, מידת הגמישות שיש למורים בקביעת המועד והמקום שבו יעסקו במטלות אלה וקיומה של אפשרות לעבוד מחוץ לבית הספר.

במסמך זה, שנכתב לבקשת יו"ר ועדת החינוך, התרבות והספורט של הכנסת ה-23, חבר הכנסת רם שפע מוצגים נתונים מקיפים על שעות העבודה, הנוכחות וההוראה של מורים במדינות שונות בהשוואה לישראל ומתוארים בו הסדרים שונים הנוגעים לחובת הנוכחות של מורים בבית הספר בשעות העבודה המוקדשות למטלות תומכות למידה. בין המדינות שנסקרות במסמך זה: סקוטלנד, ספרד, צרפת, שבדיה, נורבגיה, אסטוניה ודנמרק. גרסת ביניים של המסמך פורסמה לקראת ישיבה לציון יום המורה בכנסת, בדצמבר 2020: "[מבנה המשרה של מורים במערכת החינוך במבט משווה – דוח ביניים](#)".

בין הממצאים המרכזיים במסמך:

- ❖ ברוב המדינות הממשל המרכזי באמצעות חקיקה או הסכמי שכר ועבודה מעורב בקביעת תנאי העבודה של עובדי ההוראה ובתוך כך במבנה המשרה של מורים ובמטלות הנדרשות מהם במסגרת עבודתם. עם זאת, אופן ההסדרה, היקפה והתחומים הנכללים בה משתנה ממדינה למדינה. על פי דוח הנציבות האירופית, 35 מערכות חינוך באירופה מסדירות את משך הזמן שעל מורים להקדיש להוראה, 30 מסדירות את זמן העבודה הכולל של מורים ו-18 מסדירות את שעות הנוכחות בבית הספר של מורים. תשע מערכות חינוך מסדירות את כל שלושת המדדים ו-16 מדינות מסדירות את זמן ההוראה וזמן העבודה הכולל של מורים אך לא את משך הנוכחות בבית הספר.
- ❖ במסגרת תפקידם של מורים נכללות מטלות תומכות למידה שונות וברוב המדינות נקבעו שעות עבודה לביצוע מטלות אלה. דרישות מרובות ממורים, שאינן תואמות את שעות העבודה המוקצות להם במסגרת תנאי העסקתם, נקשרות לעיתים קרובות לשחיקה, לחוסר שביעות רצון ולפרישה מוקדמת ממקצוע ההוראה.
- ❖ אחת הסוגיות שעולות בהקשר של ביצוע מטלות תומכות למידה במסגרת עבודתם של מורים היא נוכחותם בבית הספר בשעות המיועדות למטרה זאת. לנוכחות זאת יתרונות ובהם קידום עבודת צוות ושיתוף פעולה מקצועי בין מורים ומנגד היא עשויה להיתפש על ידי מורים כפגיעה באוטונומיה המקצועית שלהם.
- ❖ בישראל מבנה שבוע העבודה של מורים קבוע בהסכמי השכר השונים שלהם. **הסכמים אלה קובעים ככלל כי כל ההיבטים של עבודת המורים (מלבד מספר קטן של שעות בהסכם אופק חדש המיועדות לפעילויות מעבר לשעות העבודה הרגילות) ייכללו במסגרת עבודתו של המורה בבית הספר.** להלן פירוט שעות העבודה של מורים על פי ההסכמים:

- אופק חדש בחינוך היסודי: 36 שעות עבודה שבועיות – 26 שעות הוראה פרונטליות, 5 שעות הוראה פרטניות ו-5 שעות שהייה.
  - אופק חדש בחטיבות הביניים: 36 שעות עבודה שבועיות – 23 שעות הוראה פרונטליות, 4 שעות הוראה פרטניות ו-9 שעות שהייה.
  - עוז לתמורה בחטיבה העליונה: 40 שעות עבודה שבועיות – 24 שעות הוראה פרונטליות, 6 שעות פרטיות ו-10 שעות תומכות הוראה
- חלק קטן מן המורים מועסק כיום מחוץ לרפורמות. מורים אלה מלמדים 32 שעות עבודה בחינוך היסודי ו-26 בחינוך העל-יסודי, ומהן שתי שעות שהייה שבועיות.

❖ **על פי נתונים שהעבירה ישראל לארגון ה-OECD ומתפרסמים בדוח החינוך השנתי של הארגון, Education at a Glance, בשנת 2019 עבדו מורים בישראל בין 1,225 שעות שנתיות בחינוך היסודי ל-1,198 שעות בחטיבה העליונה.** 68% משעות העבודה בחינוך היסודי, 59% מן השעות בחטיבת הביניים ו-52% מן השעות בחטיבה העליונה הן שעות הוראה. המורים נדרשים להיות נוכחים בבית הספר בכל שעות העבודה שלהם.

❖ הפרסום השנתי האמור של ה-OECD מספק נתונים רבים על מבנה משרת המורה במדינות ה-OECD ובכלל זה על היקף המשרה של מורים, שעות העבודה שלהם בבית הספר, שעות ההוראה, שבועות הלימוד וימי הלימוד בשנה. **מסמך זה הוא בסיס הידע העיקרי שעליו התבססה סקירה זו; עם זאת, לגבי מדינות רבות לא מובאים חלק מהנתונים.** בפרסום נכללים נתונים לגבי שעות עבודה שנתיות של מורים בחטיבות הביניים ב-27 מדינות. כל הנתונים במדינות השונות מחושבים בהתאם לסטנדרט דיווח אחיד המאפשר השוואה בין מערכות חינוך שונות. נתונים אלה מעידים שיש הבדלים גדולים בין מערכות חינוך שונות מבחינת מבנה משרת המורה, מספר שעות העבודה, הנוכחות בבית הספר וההוראה של מורים והיחס ביניהן.

- בין המדינות שיש עליהן נתונים, המדינות שבהן משרת המורה בחטיבת הביניים היא הגדולה ביותר מבחינת היקף השעות השנתי הכללי הן צ'ילה, שווייץ ואיסלנד. המדינות שבהן מספר שעות הנוכחות בבית הספר הוא הגדול ביותר הן צ'ילה, דנמרק, איסלנד וליטא. **בישראל מספר השעות השנתי למשרת מורה הוא הנמוך ביותר בין מדינות ה-OECD שיש בעבורן נתונים. מבחינת שעות הנוכחות בבית הספר ישראל דומה לממוצע ה-OECD.**

- בממוצע שיעור שעות הנוכחות בבית הספר מכלל שעות המשרה של מורה בחט"ב במדינות ה-OECD שעבורן דווח על נתונים הוא 76%. שלא כמו בישראל, **ברוב המדינות הללו יש הבדל בין שעות העבודה הכלליות לשעות הנוכחות בבית הספר.** רק בשתי מדינות נוספות, מלבד ישראל, ליטא ודנמרק, נדרש מימוש כל שעות העבודה של מורים בבית הספר. מצב דומה קיים גם באסטוניה שאין דיווח לגביה בדוח ה-OECD.

- השיעור הממוצע של שעות ההוראה משעות המשרה של מורה בחט"ב במדינות ה-OECD הוא 46%. **שיעור שעות ההוראה משעות המשרה בישראל, 59% בחטיבת הביניים, גבוה מהשיעור בשאר**

המדינות, אך שיעור שעות ההוראה מכלל שעות הנוכחות בבית הספר דומה לממוצע ה-OECD**- 60% בחטיבת הביניים.**

❖ סקר טאליס (TALIS – The Teaching and Learning International Survey) שעורך ה-OECD אחת לחמש שנים מציג נתונים על עבודת מורים על בסיס דיווחי המורים עצמם. נתוני הסקר מציגים תמונה משלימה לנתוני Education At a Glance וממצאיו תואמים במידה רבה את הממצאים שם.

- ישראל היא מהמדינות שבהן מספר שעות העבודה של המורים בחטיבות הביניים נמוך במידה ניכרת – 32.6 שעות שבועיות לעומת 38.8 בממוצע במדינות ה-OECD;

- מספר שעות ההוראה השבועיות בישראל (21.4 שעות) גבוה רק במעט מהממוצע ב-OECD (20.6 שעות);

- בשל מספר שעות העבודה השבועיות הנמוך, שיעור הזמן המוקדש להוראה מכלל שעות העבודה השבועיות בישראל (66%) הוא מהגבוהים בקרב מדינות ה-OECD, והממוצע בהן הוא 53%.

❖ במסמך נסקרים, כמקרי בוחן, כמה מדינות שיש בהן הסדרה של נוכחות מורים בבית הספר בכל או בחלק מן הזמן המוקדש למטלות תומכות למידה. בחמש מבין המדינות שנסקרו: סקוטלנד, שבדיה, ספרד, נורבגיה וצרפת יש הכרה בשעות עבודה מחוץ לבית הספר ובשתיים: דנמרק ואסטוניה, מורים נדרשים לבצע את כל שעות העבודה שלהם בתוך בית הספר. עם זאת, גם במדינות אלה מבנה שבוע העבודה של מורים שונה ממבנה שבוע העבודה של מורים בישראל שכן לבתי ספר אוטונומיה לחלק את משאבי העבודה של המורים המועסקים אצלם בהתאם לצרכי בית הספר והתלמידים.

❖ במדינות שבהם יש הכרה בשעות העבודה של מורים מחוץ לבית הספר **שעות המשרה של מורים ושעות הנוכחות שלהם קבועות בחקיקה (לרוב בהקשר של שעות עבודה במגזר הציבורי וכן שעות הוראה בבתי ספר), בהסכמים ובהוראות המסדירים את תנאי עבודתם של מורים.** עם זאת, יש הבדלים ניכרים בין המדינות באופן הארגון של שעות אלו, ביחס שבין מספר שעות השהייה בבית הספר לשעות העבודה שהן מעבר לשעות הנוכחות בבית הספר ובמידת האוטונומיה שיש למורים בנוגע לשימוש בשעות אלה. בין ההסדרים שנמצאו בהקשר זה: הגדרת חלק משעות העבודה השנתיות כשעות אמון (שבדיה); ייעוד חלק משעות העבודה השבועיות לעבודה מחוץ לבית הספר תוך קביעת מטלות מוגדרות לביצוע בזמן זה (ספרד); קביעת שעות עבודה בהתאם למקובל במגזר הציבורי ושעות הוראה בבתי הספר בחקיקה ובצווים בתחום זה ללא הגדרה ברורה של אופן עבודת המורה בפער ביניהם (צרפת); ומתן אפשרות למורים לעבוד מחוץ לבית הספר בחלק קטן משעות העבודה שלהם לצד חיוב הנוכחות בבית הספר במספר גדול של שעות (נורבגיה).

❖ בשתי המדינות שנבדקו ובהן על מורים לבצע את כל שעות העבודה שלהם בתוך בית הספר אין הסדרה ברורה של מספר שעות ההוראה של מורים והדבר נקבע בחוזה ההעסקה של מורים (אסטוניה) או על ידי מנהלי בתי הספר (דנמרק), כך שיש אפשרות לגמישות מסוימת במשך הזמן המוקדש למטלות תומכות למידה.

1. מבוא: הסדרת מבנה משרת המורה, מטלות תומכות למידה של מורים ונוכחות מורים בבית הספר בשעות עבודה שאינן שעות הוראה

מבנה משרת המורה, כלומר מספר השעות הכלולות במשרה מלאה של מורה וחלוקתן בין שעות המוקדשות להוראה בכיתה ושעות המוקדשות לפעילויות תומכות הוראה בתוכן השתתפות בהכשרה ובפיתוח מקצועי, הוא אחד האינדיקטורים המשמעותיים לבחינת מערכות חינוך. למבנה המשרה וליחס בין מספר שעות העבודה של מורים לשעות ההוראה שהם מחוייבים בהן חשיבות בכמה היבטים:

- הדרישות ממורים והתפקידים השונים המוטלים עליהם במסגרת משרתם ומידת היכולת שלהם לבצע את המטלות תומכות ההוראה במסגרת שעות המשרה שלהם משפיעות על שביעות הרצון של מורים ועל תחושת העומס והלחץ שהם חווים במסגרת עבודתם;
- למבנה המשרה ולמידת האוטונומיה והגמישות של המורים השפעה על האטרקטיביות של משרת ההוראה עבור כוח אדם איכותי וקבוצות אוכלוסייה שונות דוגמת אמהות לילדים קטנים;
- מספר שעות המשרה של מורים בצירוף שכר המורים הוא אחת האינדיקציות להיקף ההשקעה של מדינות שונות בחינוך.¹

משרת המורה ומשבר הקורונה

חשוב להדגיש כי אף שלמגיפת הקורונה וסגירת בתי הספר ללמידה פנים אל פנים לחודשים ארוכים ישנה השפעה מהותית על אופן ביצוע תפקיד המורה כיום, ועשויות להיות לכך השלכות ארוכות טווח על עבודת המורה, המסמך הנוכחי סוקר את מבנה משרת המורה על-פי הנהלים וההסכמים המסדירים אותה דרך קבע. בשלב זה אין בידינו מידע על מדינות שבהן הוחלט לערוך שינויים קבועים במבנה משרת המורה בעקבות התפרצות המשבר.

1.1 הסדרת מבנה משרת המורה

אף כי יש הבדלים ניכרים בין מדינות שונות באופן הארגון וההסדרה של מערכת החינוך שלהן ככלל החינוך הקדם-יסודי, היסודי והעל-יסודי ממומנים כמעט במלואם באמצעות מימון ציבורי ועובדי ההוראה מועסקים ישירות על ידי רשויות ציבוריות או על ידי גופים פרטיים במימון ציבורי.² בהתאם לכך, ברוב המדינות הממשלה באמצעות חקיקה או הסכמי שכר ועבודה מעורבת בקביעת תנאי העבודה של עובדי ההוראה ובתוך כך במבנה המשרה של מורים ובמטלות

¹ OECD, Education at a Glance 2020, [Indicator D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?](#)

² OECD, Education at a Glance 2020, Indicator C3. How much public and private investment in educational institutions is there?

מבנה משרת המורה,
כלומר מספר השעות
הכלולות במשרה
מלאה של מורה
וחלוקתן בין שעות
המוקדשות להוראה
בכיתה ושעות
המוקדשות לפעילויות
תומכות הוראה בתוכן
השתתפות בהכשרה
ובפיתוח מקצועי, הוא
אחד האינדיקטורים
המשמעותיים לבחינת
מערכות חינוך.

הנדרשות מהם במסגרת עבודתם. עם זאת, אופן ההסדרה, היקפה והתחומים הנכללים בה משתנה ממדינה למדינה.

לפי דוח של הנציבות האירופית שהתפרסם ב-2015, מבין 43 מערכות החינוך הנסקרות בדוח (כולל מדינות שבהן כמה מערכות חינוך נפרדות דוגמת בריטניה ובלגיה) 35 מסדירות את משך הזמן שעל מורים להקדיש להוראה, 30 מסדירות את זמן העבודה הכולל של מורים ו-18 מסדירות את שעות הנוכחות בבית הספר של מורים. תשע מערכות חינוך מסדירות את כל שלושת המדדים ו-16 מדינות מסדירות את זמן ההוראה וזמן העבודה הכולל של מורים אך לא את משך הנוכחות בבית הספר.³

במסמך שלהלן נבחן את **מבנה משרת המורה במדינות שונות תוך התמקדות ביחס בין שעות העבודה ושעות הנוכחות בבית הספר לשעות ההוראה, כלומר היקף הזמן שניתן למורה במסגרת משרתו לביצוע מטלות תומכות למידה, ובתוך כך בהסדרת הנוכחות של מורים בבית הספר בשעות המיועדות לביצוע מטלות תומכות למידה.** זאת באותן מדינות המסדירות את שעות הנוכחות של מורים של בית הספר מעבר לשעות ההוראה. במסגרת המסמך נפרט את ההסדרים הנוגעים לשעות עבודה מחוץ לבית הספר והמטלות שעל המורים לבצע במסגרתן בכמה מדינות שבהם נמצא כי קיימים הסדרים מסוג זה.

כאמור אף כי חלק ניכר ממערכות החינוך באירופה ובארגון ה-OECD מסדירות את שעות הנוכחות של מורים בבית הספר מעבר לשעות המיועדות להוראה. יש מערכות חינוך שבהן תחום זה אינו מוסדר.

מדינות אחדות קובעות את שעות העבודה או ההוראה בכיתה של מורים ואינן מגדירות מסגרת זמן כוללת לעבודת המורה המיועדת לביצוע מטלות תומכות למידה. בין מדינות אלה:

- **באנגליה⁴** נקבע כי כך עבור מורים המועסקים על ידי רשויות מקומיות סך שעות העבודה השנתיות המוסדרות של מורה (directed time) הוא 1,295 שעות. שעות תומכות למידה (תכנון, הכנה והערכה – PPA) יהיו לא פחות מ-10% ממערכת השעות של מורה. צוין כי בנוסף על שעות העבודה המוסדרות הקבועות במערכת השעות של המורים על מורה להקדיש זמן נוסף בהתאם לנדרש על מנת לבצע את המשימות

³ European Commission/EACEA/Eurydice, 2015. [The Teaching Profession in Europe: Practices, Perceptions, and Policies](#). Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Pg. 24-26

⁴ להרחבה נוספת אודות מבנה שבוע העבודה של מורים באנגליה ראו פרק 4.6 בדוח הביניים של מסמך זה: מרכז המחקר והמידע של הכנסת, [מבנה משרת המורה בישראל ובמדינות נבחרות – דוח ביניים](#), כתיבה: אתי וייסבלאי ואילירן זרד, 7 בדצמבר 2020.

הכרוכות בעבודותיו של מורה ובפרט תכנון והכנה של שיעורים והערכה, בקרה, מתן ציונים ודיווח על צרכי תלמידיו, התקדמותם והישגיהם.⁵

- **באירלנד** מורים בחינוך היסודי מחוייבים ל-5.40 שעות הוראה ביום ומורים בחינוך העל-יסודי ל-22 שעות הוראה בשבוע. בחינוך העל-יסודי על מורים להקדיש 33 שעות שנתיות לשיבות תכנון והערכה בית ספריות, פיתוח מקצועי, חניכה, פיקוח ומילוי מקום. מעבר לכך, אין הסדרה של היבטים נוספים בעבודת המורה וביצוע מטלות תומכות למידה ונושאים אלה נתונים בידי הנהלת בית הספר והמורה.⁶

- **בפינלנד** שעות העבודה של מורים נקבעות לפי שעות ההוראה שהן בין 16 ל-24 שעות בשבוע בהתאם לשלב החינוך, מקצוע ההוראה וסוג המוסד. למורים אוטונומיה בקביעת משך הזמן שיקדישו לפעילויות תומכות למידה שונות בהתאם לצרכי התלמידים ובית הספר ולמקום שבו יבוצעו פעילויות אלה.⁷

- **בקהילה הפלמית של בלגיה** זמן ההוראה מוגדר בחקיקה (בין 20 ל-23 שעות בחינוך היסודי, 18-19 שעות בחטיבות הביניים ו-17-18 שעות בחינוך העל יסודי). מטלות נוספות ותומכות למידה של המורים לרבות מטלות הקשורות בהכנה ובהערכה של תלמידים ומטלות הקשורות בעבודת בית הספר מוגדרות על ידי בית הספר ואפשר שלא תדרש נוכחות של המורה בבית הספר בבית הספר בזמן זה.⁸

מדינות נוספות מגדירות זמן עבודה כולל של מורים ואת שעות ההוראה שהם מחוייבים אליהם אך אינן מתייחסות לנוכחות של מורים בבית הספר בשעות העבודה שאינן שעות הוראה. בין השאר:

- **בהולנד** מחוייבים מורים ל-1,659 שעות עבודה בשנה. חלקן של שעות ההוראה מתוך שעות העבודה תלוי בשלב החינוך – מורים בחינוך היסודי ובחינוך המיוחד נדרשים לעד

⁵ England, Department of Education, [School teachers' pay and conditions document 2020 and guidance on school teachers' pay and conditions](#), September 2020.

⁶ Eurydice, Ireland, Conditions of Service for Teachers Working in Early Childhood and School Education, October 8th, 2020, January 2019.

⁷ Eurydice, Finland, Conditions of Service for Teachers Working in Early Childhood and School Education, October 8th, 2020, January 2021. UK Department of Education, [Exploring flexible working practice in schools – Literature review](#), January 2019.

נציין כי בשנים האחרונות מתקיים בחינוך היסודי בפינלנד פיילוט שמטרתו בחינת אפשרות למעבר למשרה המציבה מסגרת של שעות עבודה כוללות. על פי הפיילוט מספר שעות העבודה של מורים 1,520 בשנה, ב-25% לפחות מזמן זה המורה רשאי לבחור את המועד והמקום של עבודתו. להרחבה ראו אתר ארגון המורים הפיני: [Annual working time experiment in basic education](#) - www.oaj.fi. כניסה ב-14 בפברואר 2021.

⁸ OECD Reviews of School Resources, [Flemish Community of Belgium](#), 2015. Pg. 143

950 שעות הוראה בשנה ומורים בחינוך העל-יסודי ל-750 שעות הוראה בשנה. ההסכם לא מגדיר במפורש שעות נוכחות של מורים בבית הספר מעבר לשעות ההוראה.⁹

- במדינת **אלברטה שבקנדה** מחוייבים כלל המורים מאז שנת 2017 בעד 1,200 שעות עבודה שנתיות מתוכן 907 שעות הוראה. זאת על פי ההסכם הקולקטיבי בעניין תנאי ההעסקה של מורים. ההסכם הקולקטיבי איננו קובע חובת נוכחות בבית הספר בשעות שאינן שעות הוראה אך הדבר עשוי להידון בהסכמים הספציפיים בין ארגון המורים לוועד המנהל של בתי הספר.¹⁰

1.2 מטלות תומכות למידה של מורים ונוכחות בבית הספר מעבר לשעות ההוראה

שעות העבודה שאינן שעות ההוראה מיועדות לביצוע מטלות תומכות למידה המהוות חלק מעבודתם של מורים במסגרת תנאי העסקתם. על פי בדיקת ה-OECD בין המטלות תומכות הלמידה הנדרשות ממורים בחטיבות הביניים ברוב המדינות או בכולן: הכנה לשיעורים, הערכה ובדיקה של עבודת התלמידים, ביצוע מטלות מינהליות הקשורות בלמידה, קשר עם הורים והשתתפות בישיבות צוות ובפעילויות פיתוח מקצועי. מנגד מטלות אחרות בהן השגחה על תלמידים בזמן ההפסקה, ביצוע תפקידי ריכוז בבית הספר, הוראה של יותר שעות, ייעוץ לתלמידים, השתתפות בפעילויות חינוך בלתי פורמלי, חינוך כיתה והדרכה ותמיכה של מורים חדשים אינם נדרשים ממורים ברוב המדינות (אף כי הם עשויים להיות מחוייבים ברמת בית הספר) ומתבצעים על פי רצון המורה לרוב תוך קבלת תוספת שכר או פיצוי אחר בתנאי ההעסקה דוגמת הפחתת שעות הוראה.¹¹

דרישות מרובות ממורים, המלוות לעיתים בשעות עבודה ארוכות, נקשרות לעיתים קרובות לשחיקה, לחוסר שביעות רצון ולפרישה מוקדמת ממקצוע ההוראה.

דרישות מרובות ממורים, המלוות לעיתים בשעות עבודה ארוכות, נקשרות לעיתים קרובות לשחיקה, לחוסר שביעות רצון ולפרישה מוקדמת ממקצוע ההוראה. סקר TALIS משנת 2018 (ראו בהרחבה סעיף 3.2 להלן) עסק בהרחבה בתחושת לחץ ושחיקה של מורים. על פי הדוח בממוצע כ-18% מן המורים חשים תחושת לחץ רב בעבודתם, אולם יש פערים ניכרים בין מדינות שונות במדד זה. נמצא קשר בין עומס עבודה גדול על מורים לתחושת לחץ בעבודה זאת הן מבחינת מספר שעות העבודה והאיזון בין הזמן המוקדש לעבודה לזמן הפנוי והן מבחינת היקף העבודה הנדרשת ממורים והמטלות שהם נדרשים לבצע במסגרת עבודתם. ביצוע מטלות

⁹ Eurydice, Netherlands, Conditions of Service for Teachers Working in Early Childhood and School Education, October 8th, 2020, April 2018. Netherlands, The General Education Union, [Collective Labor Agreement & Salary in education](#), last entry: February 14, 2021.

¹⁰ The Alberta Teachers' Association, [Assignable Time Calculator](#), last entry: February 14th, 2021.

¹¹ OECD, Education at a Glance 2020, [Indicator D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?](#), Table D4.3. Tasks of teachers, by level of education (2019)

אדמיניסטרטיביות ומטלות תומכות למידה כגון מתן ציונים והערכה נמנו בין הגורמים שהגדילו לתפיסת מורים את תחושת הלחץ שלהם.¹²

ניתוח מעמיק יותר לנתוני סקר TALIS על ידי חוקרים מהמכון לחינוך של יוניברסיטי קולג' לונדון שהתפרסם לאחרונה מצא כי בין המטלות שהגדלת מספר שעות העבודה שמוקדש להן הגדילו את תחושת הלחץ של מורים: הערכה ומתן ציונים והכנה לשיעורים. מנגד לא נמצא קשר בין מספר שעות ההוראה לתחושת לחץ של מורים והקדשת זמן רב יותר לפעילויות מסוימות, כגון עבודת צוות ושיתופי פעולה עם עמיתים ופיתוח מקצועי, אף הקטינה את תחושת הלחץ והגדילה את שביעות הרצון בקרב המורים.¹³

על פי נתוני סקר אקלים וסביבה פדגוגית שנערך במסגרת מבחני המיצ"ב כ-75% מהמורים בחינוך היסודי ו-65% מן המורים בחטיבה העליונה חשים שמוטל עליהם עומס עבודה כבד מדי. במקביל כ-90% מן המורים בכל שלבי החינוך מדווחים על שביעות רצון מעבודתם כמורים. בשנים האחרונות לא חל כמעט שינוי בשיעור המורים המדווחים על עומס עבודה כבד בחטיבת הביניים אך שיעור זה בחינוך היסודי ובחטיבה העליונה ירד במקצת. לשם השוואה, בשנת 2012 כ-82% מן המורים בחינוך היסודי וכ-71% מן המורים בחטיבה העליונה חשו שמוטל עליהם עומס עבודה כבד מדי.¹⁴

על פי נתוני סקר טאליס שנערך בשנת 2018 בקרב מורים בחטיבת הביניים 46.4% מן המורים בישראל דיווחו על תחושת לחץ גבוהה או בינונית בעבודתם. שיעור המורים המדווחים על תחושת לחץ בעבודתם בישראל נמוך במקצת מממוצע ה-OECD בשאלה זאת – 48.7% מן הנשאלים.¹⁵

מחקרים שנערכו בישראל מעידים אף הם כי לעומס ולחץ של מורים – שאחד הגורמים המרכזיים שלהם הוא ריבוי תפקידים ומטלות שלא בהלימה לשעות העבודה, צפיפות בשעות ההוראה והעדר גמישות בניהול הזמן – יש השלכות שליליות על מערכת החינוך. חלק מהעומס והלחץ על מורים נקשר במחקרים אלה ישירות לשינויים במבנה שבוע העבודה של מורים ובאופי עבודתם במסגרת רפורמת "אופק חדש" ו"עוז לתמורה" (ראו הרחבה להלן).¹⁶

¹² OECD, TALIS 2018 Results (Volume II) : Teachers and School Leaders as Valued Professionals, [Chapter 2 Boosting the prestige and standing of the profession](#)

¹³ John Jerrim, Sam Sims, Teacher workload and well-being. New international evidence from the OECD TALIS study, UCL Institute of Education, November 2020.

¹⁴ משרד החינוך, רשות ארצית למדידה והערכה, [דוח אקלים וסביבה פדגוגית – מיצ"ב תשע"ט](#), דצמבר 2019. עמ' 17.

¹⁵ OECD, TALIS 2018 Results (Volume II) : Teachers and School Leaders as Valued Professionals, [Chapter 2 Boosting the prestige and standing of the profession](#), Figure II.2.8. Teachers' experience of stress in their work

¹⁶ יפה בוסקילה ותמר חן לוי, [מורים בלי אוויר: מיפוי גורמי הלחץ בעבודת המורים](#), גילוי דעת – כתב עת רב-תחומי לחינוך, חברה ותרבות, מכללת סמינר הקיבוצים, גליון מספר 16, חורף תש"ף 2020. פרופ' יזהר אופלטה, עומס בעבודת המורה פרשנות, גורמים, השפעות ותכנית פעולה – דו"ח מחקר המוגש להסתדרות המורים, אוניברסיטת תל-אביב, החוג למדיניות ומינהל בחינוך, 2012. יש לשים לב כי אחד מבין המחקרים הנזכרים נערך עבור הסתדרות המורים וכלל מדגם מצומצם של 30 מורים.

לנוכחות המורים
בבית הספר בזמן
ביצוע מטלות תומכות
למידה יתרונות,
דוגמת מתן סביבת
עבודה מתאימה
למורים וקידום שיתוף
פעולה ועבודת צוות
אך גם חסרונות
לרבות פגיעה
באוטונומיה
המקצועית של מורים.

נציון כי כפי שנראה להלן, ועל פי ממצאי סקר טאליס מספר שעות העבודה המדווח של מורים בישראל נמוך במידה ניכרת מממוצע ה-OECD.

אחת הסוגיות שעולות בהקשר של ביצוע מטלות תומכות למידה במסגרת עבודתם של מורים היא נוכחותם בבית הספר בשעות המיועדות למטרה זאת. דוח של ה-OECD על ניצול זמן של מורים מסכם כי לנוכחות בבית הספר מעבר לשעות ההוראה יש כמה יתרונות ובהם: מתן סביבת עבודה מתאימה למורים, מתן אפשרות למפגשי החלפת ידע פורמליים ובלתי-פורמליים בין מורים ולצפייה זה בעבודתו של זה, קידום עבודת צוות, שיתוף פעולה, יזמות וחדשנות בין מורים בפעילויות ובפרוייקטים שונים. צוין כי נמצא שתרבות של שיתוף פעולה מקצועי בתוך בית הספר, עבודת צוות ולמידת עמיתים הם בין הגורמים בעלי ההשפעה החיובית ביותר על שביעות הרצון של מורים מעבודתם ועל תחושת המסוגלות העצמית שלהם וכי כפי שהראינו לעיל יש להם תרומה למניעת תחושת לחץ בקרב מורים.

מאידיך נכתב בדוח כי בהיעדר סביבת עבודה מתאימה למורים בבית הספר, תרבות בית ספרית המעודדת פיתוח מקצועי ושיתוף פעולה בין מורים ומערכת שעות המאפשרת מפגשים מסוג זה יש קושי להביא לידי ביטוי באופן מיטבי את היתרונות של נוכחות מורים בבית הספר מעבר לשעות ההוראה. במצב זה מורים עשויים לתפוס את החובה לשהות בבית הספר למשך זמן קבוע בשעות העבודה המיועדות למטלות תומכות למידה כפטרונות, כאמצעי להשגת שליטה בעבודת המורה וכפגיעה באוטונומיה המקצועית שלהם. בהמשך לכך יש התנגדות של מורים לרפורמות שביקשו לקבוע נוכחות חובה של מורים בבית הספר בשעות אלו (לדוגמה בדנמרק – ראו להלן סעיף 4.7).¹⁷

2. מבנה שבוע העבודה של מורים בישראל

מבנה שבוע העבודה של מורים, כלומר מספר השעות שעליהם להקדיש למרכיבים שונים בעבודתם כולל: הוראה בכיתה, הוראה פרטנית, משימות שונות הקשורות בהוראה דוגמת: שיחות עם מורים ועם תלמידים, הכנת שיעורים, בדיקת מבחנים, שיעורי בית ועבודות ושייבות מורים קבוע בהסכמי העבודה השונים של המורים.

הסכמים אלה קובעים ככלל, כי כל ההיבטים השונים של עבודת המורה ייכללו במסגרת עבודתו של המורה בבית הספר. במקביל עולות לעיתים קרובות טענות כי מורים נדרשים

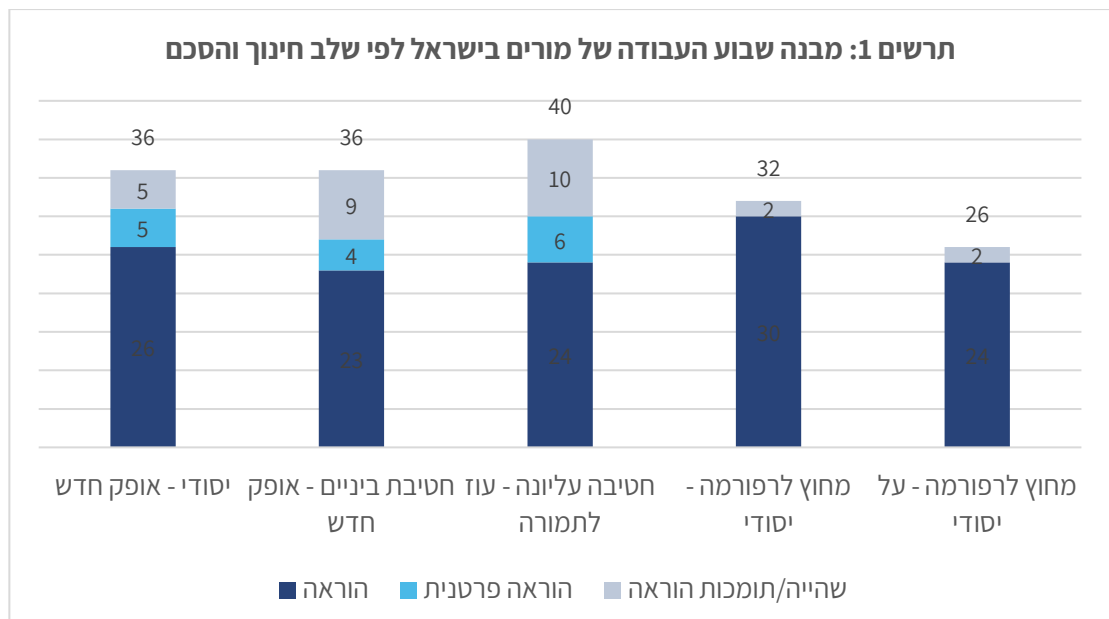
הסכמי העבודה של
מורים בישראל
מגדירים את מספר
שעות העבודה שעל
מורים להקדיש
למרכיבים השונים
בעבודתם וקובעים כי
כל ההיבטים השונים
של עבודת המורה
ייכללו במסגרת
עבודתו של המורה
בבית הספר.

¹⁷ OECD, NOT ENOUGH HOURS IN THE DAY: POLICIES THAT SHAPE TEACHERS' USE OF TIME, January 2021, Pg. 60-61.

לעתים קרובות נטען כי מורים מקדישים זמן ניכר לעבודתם, מעבר לשעות העבודה בבית הספר. עם זאת בישראל לא נערכה בדיקה מקיפה בעניין זה.¹⁸

רוב המורים בישראל פועלים במסגרת אחד מהסכמי העבודה של מורים - אופק חדש לעובדי הוראה בחינוך הקדם יסודי, היסודי ובחטיבות הביניים ועוז לתמורה בחינוך העל יסודי. הסכמים אלה מסדירים את מבנה שבוע העבודה של מורים ומבחינים בין שעות הוראה פרונטאלית, שעות הוראה פרטנית ושעות שבהם המורה עוסק בפעילויות חינוכיות נוספות בתוך בית הספר במסגרת שעות העבודה שלו. עם זאת הם קובעים תמהיל שונה במקצת של שעות אלה ואופן הניצול שלהם, במיוחד בהיבט של שעות תומכות הוראה. תקנון שירות עובדי הוראה של משרד החינוך שהיה בתוקף קודם לחתימת הסכמי העבודה של מורים ומסדיר את עבודתם של מורים שההסכם אינו חל עליהם מבחין בין שעות הוראה לשעות שהייה בבית הספר לצורך פעולות חינוכיות שאינן הוראה.

בתרשים שלהלן סיכום מבנה שבוע העבודה של מורים לפי הסכמי השכר השונים:

ניתן לראות מן התרשים, כי לפי הסכמי אופק חדש ועוז לתמורה רוב שעות העבודה של מורים הן שעות הוראה בכיתה או הוראה פרטנית שמהוות ביחד בין 75% ל-86% מזמן העבודה הכולל.

¹⁸ בין השאר: סקר הסתדרות המורים מ-2004 מצא כי מורים מקדישים בממוצע 10.7 שעות לפעילויות מחוץ לבית הספר בכל שבוע (בתוך: נחום בלס, האם יש מחסור במורים, מרכז טאוב, נייר מדיניות מס' 2010.14, דצמבר 2010); [סקר יוזמת יום המורה](#) מ-2016 מצא כי 78% מהמורים מקדישים מעל ל-3 שעות עבודה נוספות מהבית בממוצע ליום; לפי [סקר ארגון יציגים לקראת פתיחת שנת הלימודים תשע"ט](#), שנערך באוגוסט 2018 כ-54% מהמורים דיווחו כי הם עובדים 8 עד 10 שעות בשבוע על חשבון הזמן הפרטי ו-33% נוספים העידו כי הם עובדים 5-8 שעות על חשבון זמנם הפרטי.

¹⁹ לשם השוואה בבריטניה, נערך סקר תקופתי הבוחן את עומס העבודה של מורים. ראו:

United Kingdom, Department of Education, [Teacher workload survey 2019](#)

2.1 מבנה שבוע העבודה של מורים בהסכם אופק חדש

הסכם "אופק חדש" נחתם בין משרד החינוך להסתדרות המורים במרס 2008 ומסדיר את תנאי עבודתם של עובדי הוראה בחינוך הקדם-יסודי, בחינוך היסודי ובחטיבות הביניים.²⁰ בשנת 2019 למעלה מ-90% מהמורים בחינוך היסודי ובחטיבת הביניים הועסקו לפי תנאי "אופק חדש".²¹ על פי הסכמי "אופק חדש" שבוע העבודה של מורים בנוי משלושה סוגים של שעות עבודה:

- **שעות הוראה פרונטליות** בהן נמצא המורה מול הכיתה
- **שעות הוראה פרטניות** שבהן עובד ההוראה עובד עם תלמידים באופן פרטני או בקבוצה קטנה של עד חמישה תלמידים
- **שעות שהייה** שבהן המורה שוהה בבית הספר למטרות ישיבות, הכנת חומרי למידה, מפגשים עם הורים ובדיקת עבודות ומבחנים.

בכל שעות העבודה של מורים עליהם להיות נוכחים בבית הספר.

מורים בחינוך היסודי במשרה מלאה נדרשים לעבוד כל שבוע 26 שעות הוראה פרונטליות, 5 שעות הוראה פרטניות ו-5 שעות שהייה ובסה"כ 36 שעות עבודה שבועיות.

מורים במשרה מלאה בחטיבת הביניים נדרשים לעבוד בכל שבוע 23 שעות הוראה פרונטליות, 4 שעות הוראה פרטניות ו-9 שעות שהייה – בסה"כ 36 שעות הוראה שבועיות.

שבוע העבודה של מורים בחלקיות משרה יתחלק בין שעות פרונטליות, שעות פרטניות ושעות שהייה בהתאם להיקף משרתם.

כן נקבעה למורים מכסה שנתית של שעות פעילות בית ספרית לביצוע פעילויות פדגוגיות שונות, כגון אספות הורים ותלמידים מסיבות סיום ופעילויות בבית הספר לאחר שעות העבודה הרגילות שבגינן הם יהיו זכאים לתגמול. המכסה שנקבעה בהסכם היא בת 36 בשנה, 18 שעות עבור כל מחצית שנת לימודים – עד 4 שעות לאספה בית ספרית כללית; עד 8 שעות לאספת הורים ותלמידים פרטנית ועד 6 שעות לפעילויות לאחר שעות העבודה הרגילות בבית הספר כגון מסיבות סיום וכד'.²²

²⁰ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, [מעמד המורה בישראל ובמדינות ה-OECD – הכשרה, הסמכה, שכר ותנאי עבודה](#), כתיבה: אתי וייסבלאי, אפריל 2013.

²¹ משרד החינוך, מינהל כלכלה ותקציבים, אגף א' כלכלה וסטטיסטיקה, [מערכת החינוך בישראל בראייה השוואתית בינלאומית](#) על פי Education at a Glance (EAG) 2020, 8 בספטמבר 2020. עמ' 49

²² משרד החינוך, מינהלת אופק חדש, [אופק חדש – מפנה בחינוך בישראל: חוברת מידע לעובד ההוראה](#); משרד החינוך, פורטל עובדי הוראה, [מבנה שבוע עבודה – אופק חדש](#), כניסה ב-3 באוגוסט 2020.

2.2 מבנה שבוע העבודה של מורים בהסכם "עוז לתמורה"

הסכם "עוז לתמורה" נחתם עם מורים בארגון המורים העל-יסודיים בשנת 2011 ומיושם במערכת החינוך החל משנת הלימודים תשע"ב.²³ רפורמת עוז לתמורה בחטיבה העליונה חלה בשנת 2019 על 81% מהמורים במשרה מלאה, לעומת 41% מהמורים ב-2016.²⁴ על פי ההסכם קבוע בסיס המשרה של מורה במשרה מלאה הוא 40 שעות שבועיות. ההרכב של 40 השעות השבועיות כולל:

- 24 שעות הוראה פרונטלית הכוללות:

- א. שעות ההוראה בפועל כגון: כיתת אם, קבוצת לימוד, קבוצת לימוד במעבדה.
- ב. שעות תפקיד כגון: שעות חינוך, הכנה לבגרות, שעות תפקיד של בעלי תפקידים.
- **6 שעות פרטניות** בהן יעבוד המורה עם קבוצה של עד 3 תלמידים. השעות הפרטניות יישמשו לפי ההסכם לצורך מתן תגבור לימודי, הרחבה והעמקה למגוון תלמידים ולהעמיק את השיח המשמעותי בין המורה לתלמידיו;
- **10 שעות תומכות הוראה** בהן ישהה המורה בבית הספר ויעסוק בפעילויות הבאות: ישיבות עבודה (2 שעות שבועיות), השתלמויות צוותיות (2 שעות שבועיות), שיחות עם הורים (1 שעות שבועיות), הכנת חומרי הוראה, בדיקת עבודות ומבחנים (5 שעות שבועיות). למנהל בית הספר סמכות לשנות את תמהיל פעילויות אלה כל עוד היחס נשמר בממוצע חודשי.

מורים הממלאים תפקידים שונים בבית הספר, כגון סגן מנהל, רכז שכבה, רכז חינוך חברתי ועוד זכאים לבצע את תפקידים במקום חלק משעות ההוראה הפרונטלית ו/או הפרטנית בהתאם לכללים שנקבעו לגבי כל אחד מהתפקידים.²⁵

2.3 מורים מחוץ לרפורמות "אופק חדש" ו"עוז לתמורה"²⁶

עובדי הוראה שאינם כלולים במסגרת אחת מן הרפורמות, דוגמת עובדי הוראה בחינוך המוכר שאינו רשמי ועובדים שאינם עומדים בתנאי הסף להצטרפות לרפורמות, מועסקים בהתאם

²³ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, [מעמד המורה בישראל ובמדינות ה-OECD – הכשרה, הסמכה, שכר ותנאי עבודה](#), כתיבה: אתי וייסבלאי, אפריל 2013.

²⁴ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, [המורים במערכת החינוך בישראל](#), כתיבה: אלירן זרד, יוני 2019. משרד החינוך, מינהל כלכלה ותקציבים, אגף א' כלכלה וסטטיסטיקה, [מערכת החינוך בישראל בראייה השוואתית בינלאומית](#) על פי Education at a Glance (EAG) 2020, 8 בספטמבר 2020. עמ' 49

²⁵ הסכם קיבוצי כללי ליישם רפורמת "עוז לתמורה" בחטיבות העליונות, 14 באוגוסט 2011. משרד החינוך, [חוזר לבעליות תשע"ב ב'7/](#) [יישום רפורמת "עוז לתמורה" ביישום חלקי וביישום מלא](#), 6 בדצמבר 2011.

²⁶ משרד החינוך, הלשכה לתנאי שירות עובדי הוראה, [תקנון שירות עובדי הוראה, פרק 1.17 – תוספת שהייה](#), כניסה ב-16 באוגוסט 2020.

לתקנון שירות עובדי הוראה של משרד החינוך. על פי נתוני משרד החינוך קרוב ל-100% מעובדי ההוראה בחינוך הקדם-יסודי, היסודי וחטיבות הביניים המלמדים במוסדות חינוך הזכאים להיכנס לרפורמה מועסקים במסגרת רפורמת "אופק חדש". בנוסף, 83% מעובדי ההוראה בחטיבה העליונה מועסקים במסגרת הסכם ההעסקה – "עוז לתמורה".²⁷

התקנון מגדיר משרה מלאה של מורה בבית הספר היסודי – 30 שעות הוראה שבועיות ובחינוך העל-יסודי, כולל חטיבות הביניים והחטיבה העליונה 24 שעות הוראה שבועיות. בנוסף לכך מחייב התקנון את המורים במשרה מלאה בשתי שעות שהייה שבועיות שבהן עליהם לשהות בין כותלי המוסד החינוכי לצורך פעילות חינוכית.

על פי התקנון, תוכן הפעילות בשעות השהייה יוקדש להגשמת שתי המטרות הבאות: טיפול בתלמידים חלשים במוסדות החינוך במגמה למנוע נשירה ולהקל על המעבר של תלמידים ממסגרת למסגרת וטיפול הקשר של עובדי ההוראה עם ההורים ועם הקהילה ועידוד התלמידים לפעולות התנדבות למען הקהילה. הפרק העוסק בשעות השהייה דן בהרחבה בפעולות שיש לבצע במסגרת שעות אלה.²⁸ התגמול עבור שעות השהייה מגולם מאז שנת 1994 בתוך טבלאות השכר של המורים שקיבלו תוספת של 10% לשכרם עבור פעילות זאת.

מבנה משרת מורה בישראל במבט בינלאומי²⁹

על פי נתוני ה-OECD לשנת 2019 משרת מורה בישראל כוללת 1,225 שעות בחינוך היסודי, 1,177 שעות בחטיבת הביניים ו-1,198 שעות בחטיבה העליונה. כל שעות המשרה של מורים הן שעות נוכחות בבית הספר. שעות ההוראה של מורים:

- 835 שעות שנתיות בחינוך היסודי, כ-68% מכלל שעות המשרה;
- 694 שעות בחטיבת הביניים, כ-59% משעות המשרה;
- 623 שעות בחטיבה העליונה, כ-52% משעות המשרה.

ממוצע שעת העבודה של מורה ליום על-פי נתונים אלו דומה בחינוך היסודי והעל יסודי: כ-6.8 שעות ביום. בחינוך היסודי בממוצע 4.6 מבין שעות אלה הן שעות הוראה ו-2 הן שעות שהייה, בחטיבת הביניים 4 שעות בממוצע משעות אלה הן שעות הוראה ו-2.8 שעות שהייה ובחטיבה העליונה 3.6 שעות בממוצע משעות אלה הן שעות הוראה ו-3.3 שעות שהייה.

ניתן לראות כי נתונים אלו כפי שדווחו על-ידי ישראל ל-OECD אינם זהים לנתונים העולים מהגדרות שבוע העבודה של מורים בישראל על-פי ההסכמים, כפי שתוארו לעיל. ההבדלים בנתונים נובעים מכך שהדיווח של

²⁷ סוניה פרץ, סמנכ"לית בכירה ומנהלת אגף כח אדם בהוראה, משרד החינוך, תשובה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 30 במאי 2021.

²⁸ בין השאר, מובאת רשימת פעולות שלא בתחום ההוראה שעל הצוות החינוכי לבצע לשם השגת מטרותיהן של שעות השהייה ובתוכן: פגישות לשיחות אישיות של עובדי הוראה עם תלמידים בודדים ועם הוריהם, הכנת חומר לימודי מותאם להרכב הכיתה ורמת התלמידים בכל שלבי החינוך, פגישות עבודה עם עובדים סוציאליים, קציני ביקור סדיר, מומחים ופסיכולוגים ועוד.

²⁹ OECD, Education at a Glance 2020, [Indicator D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?](#), Tables D4.1-2. Organisation of teachers' working time (2019), p. 423-4.

משרד החינוך ל-OECD מתבצע בהתאם לסטנדרט דיווח אחיד שנקבע על ידי נציגי הארגון על מנת לאפשר השוואה בינלאומית תקפה. בהתאם לכך סך שעות העבודה השנתיות של המורים כולל את המרכיבים הבאים:

- שעות הוראה (כולל שעות ההוראה בכיתה ושעות ההוראה הפרטניות) מתוקננות ל-60 דקות כך שכל שעת הוראה של מורה נספרת כ-0.783 שעה;
- שעות שהייה הנספרות כ-60 דקות ללא תקנון;
- זמן ההפסקות שבין השיעורים המהווה 0.217 מסך שעות ההוראה ומצורף לשעות שהייה.

נוסף על כך שעות העבודה השנתיות של מורים שוקללו על-פי תמהיל המורים העובדים בחוזה העסקה ברפורמה חדשה ולמורים הנמצאים בהסכם 'טרומ הרפורמה' ולפי שיעור מורות אם וגיל (מורות אשר היקף המשרה שלהן כולל שעות הוראה מופחתות) באותה שנה.³⁰ תוצאות חישוב זה בשלבי החינוך השונים מפיקות נתון שאף שהוא שונה מן הערך המצוי בהסכמי העבודה של המורים, מאפשר כאמור השוואה בינלאומית אחידה עד כמה שהדבר ניתן בין מערכות החינוך במדינות שונות.

מנתונים על מספר שעות העבודה של מורים ומספר השעות שמורים מקדישים לפעילויות השונות הכרוכות בתפקידם כמורים על פי סקר טאליס 2018 (ראו הרחבה בסעיף 3.2 להלן) עולה כי מורים בישראל מקדישים 32.8 שעות בממוצע לעבודתם, בתוכן כ-21.4 שעות להוראה. התבוננות במספר שעות ההוראה שמורים מקדישים לפעילויות אלה מלמדת כי מורים בישראל מקדישים זמן גבוה מן הממוצע לשיבות צוות בית הספר (3.1 שעות בשבוע לעומת 2.7 שעות בממוצע במדינות ה-OECD), לפגישות אישיות עם תלמידים (2.8 שעות בשבוע לעומת 2.2 שעות בממוצע במדינות ה-OECD), לפעילויות פיתוח והכשרה מקצועית (2.2 שעות בשבוע לעומת 1.7 שעות בממוצע במדינות ה-OECD) ולקשר עם הורים (1.8 שעות בשבוע לעומת 1.4 שעות בממוצע במדינות ה-OECD). מנגד הם מקדישים זמן נמוך מן הממוצע להכנת השיעורים ולבדיקת שיעורי בית, מבחנים ועבודות (5.2 שעות בשבוע להכנה לשיעורים ו-3.9 שעות לשיעורי בית לעומת 6.5 שעות בשבוע ו-4.2 שעות בשבוע בממוצע בהתאמה במדינות ה-OECD).³¹

³⁰ משרד החינוך, מינהל כלכלה ותקציבים, אגף א' כלכלה וסטטיסטיקה, [מערכת החינוך בישראל בראייה השוואתית בינלאומית](#) על פי Education at a Glance (EAG) 2020, 8 בספטמבר 2020. עמ' 49

³¹ OECD, TALIS 2018 Results (Volume I): Teachers and School Leaders as Lifelong Learners, Chapter 2 Teaching and Learning for the Future, [Table I.2.27: Teachers' working hours](#).

נדגיש כי מורים נשאלו לגבי משך הזמן שהם מקדישים לפעילויות שונות בשאלות נפרדות ולכן סיכום מספר השעות שהם מקדישים לכל אחת מהפעילויות עשוי להיות גבוה מזמן העבודה הכולל שדיווחו עליו.

מבנה המשרה של מורים בישראל לפי שלבי חינוך על פי דיווח אחיד ל-OECD ³²			
חט"ע	חט"ב	יסודי	
1,198	1,177	1,225	כלל השעות למשרה
1,198	1,177	1,225	שעות נוכחות (עבודה בבית הספר)
100%	100%	100%	- % מכלל משרה
623	694	835	שעות הוראה
52%	59%	68%	- % מכלל משרה
575	483	390	שעות שהייה (נוכחות בביה"ס שאיננה הוראה)
--	--	--	שעות "גמישות" (שעות עבודה שאינן בהכרח בביה"ס)
37	37	38	שבועות לימוד בשנה
174	174	180	ימי לימוד בשנה
32	32	32	מומצע שעות לשבוע
6.9	6.8	6.8	מומצע שעות עבודה ליום
3.6	4.0	4.6	מומצע שעות הוראה ליום

3. נתונים על מבנה משרת המורה בהשוואה בין-לאומית

בפרק זה נבחן את מבנה משרת המורה בישראל בהשוואה למדינות ב-OECD, על-פי נתונים הזמינים בנושא. תחילה נציג השוואה של כלל המדינות שלגביהן קיימים נתונים עדכניים, תוך התמקדות בשלושה סוגי נתונים המדווחים על-ידי המדינות:

- היקף המשרה הכולל המוגדר למורים במדינות אלה (שעות עבודה);
- שעות עבודה הנדרשות להתקיים בבית-הספר (שעות נוכחות, הכוללות את זמן ההוראה ואת הזמן המוקדש למטלות נוספות);
- שעות המוקדשות להוראה (שעות הוראה).

בהמשך נציג באופן מפורט יותר כמה מדינות כמקרי בוחן, תוך התמקדות באופן בו מוגדרת משרת המורה בכל אחת מהמדינות, בחלוקת הזמן בין המטלות והתפקידים השונים הנכללים בה ובאופן שבו מוסדת נוכחות המורים בבית הספר באותן מדינות ובכלים הרגולטוריים והארגוניים הקשורים בכך. בסקירה התמקדנו במדינות שבהן קיימת הסדרה של שעות עבודה של מורים שאינן שעות הוראה המתייחסת לנוכחות של מורים בבית הספר בשעות אלה ולאפשרות לבצע אותן אף שלא במסגרת בית הספר. בין המדינות שמוצגות במסמך: סקוטלנד, שבדיה, נורבגיה, ספרד, צרפת, אסטוניה ודנמרק.

³² OECD, Education at a Glance 2020, [Indicator D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?](#), Tables D4.1-2. Organisation of teachers' working time (2019), p. 423-4.

הסדרת מספר שעות העבודה של מורים מתבצעת באופן שונה במדינות שונות. כאשר במכמחצית ממדינות ה-OECD קיימת הסדרה ברמת המדינה של שעות העבודה והנוכחות של מורים בבית הספר תוך ציון חובת נוכחות של מורים בבית הספר בכל השעות או מתן אפשרות למורים לעבוד חלק משעות העבודה שלהם מחוץ לבית הספר.

בפרסומי ה-OECD בנושא חינוך מצויים שני מקורות מרכזיים להשוואה בין מבנה משרת המורה במדינות שונות. האחד – נתונים על מספר שעות העבודה השנתיות, שעות הנוכחות בבתי ספר ושעות ההוראה השנתיות המופיעים בפרסום Education at a Glance (EAG) היוצא לאור מדי שנה. נתוני EAG מבוססים על דיווחי מדינות בהתאם להסדרה הנהוגה בכל מדינה, אך בחלק מהמדינות חסר מידע בתחומים אלה, בין אם משום שהתחום אינו מוסדר ובין אם בשל דיווח חסר של המדינות. המקור השני הוא סקר טאליס של ה-OECD שבמסגרתו נשאלים מורים בחטיבות הביניים על שעות העבודה שלהם ועל משך הזמן שהם מקדישים לפעילויות שונות בעבודתם.

3.1 נתוני דוח החינוך השנתי של ארגון ה-OECD על בסיס דיווחי המדינות

הפרסום השנתי של ה-OECD, Education at a Glance, מספק נתונים רבים על מבנה משרת המורה במדינות ה-OECD ובכלל זה היקף המשרה של מורים, שעות העבודה בבית הספר, שעות ההוראה, שבועות הלימוד וימי הלימוד בשנה.³³ כמו כן, מספק המסמך מידע בנוגע לחובות ולמטלות השונות המוגדרות במסגרת משרת המורה בכל מדינה. **מסמך זה משמש כבסיס הידע העיקרי עליו נבסס סקירה זו, אך יחד עם זאת, עבור מדינות רבות לא מצויינים בו כלל הנתונים, דבר המקשה על ההשוואה בין כלל המדינות ומפחית מעט בערכה של ההשוואה בין המדינות הנותרות,** בין השאר בשל חישוב ממוצעי המדינות המדווחות בלבד.³⁴ מבין מדינות ה-OECD לא כללנו כלל בהשוואה זו את המדינות בהן לא קיים נתון לגבי היקף משרת המורה מבחינת שעות העבודה המלאות: קנדה, קוסטה ריקה, מקסיקו, ארצות הברית, ניו-זילנד, אוסטרליה, אירלנד, פינלנד, איטליה, סלובניה, יוון והקהילה הפלמית של בלגיה. יחד עם זאת, ממוצעי ה-OECD בנוגע לנתונים אחרים עשויים להתבסס גם על מדינות אלה, במידה ומסרו את הנתונים. העדר הנתון יכול לנבוע מבעיה בהעברתו, אך לפחות לגבי חלק מהמדינות הדבר נובע מהעדר הגדרה רשמית של מכסת שעות. זהו למשל, המצב בניו-זילנד, אך אין לנו מידע באשר למצב בשאר המדינות.³⁵

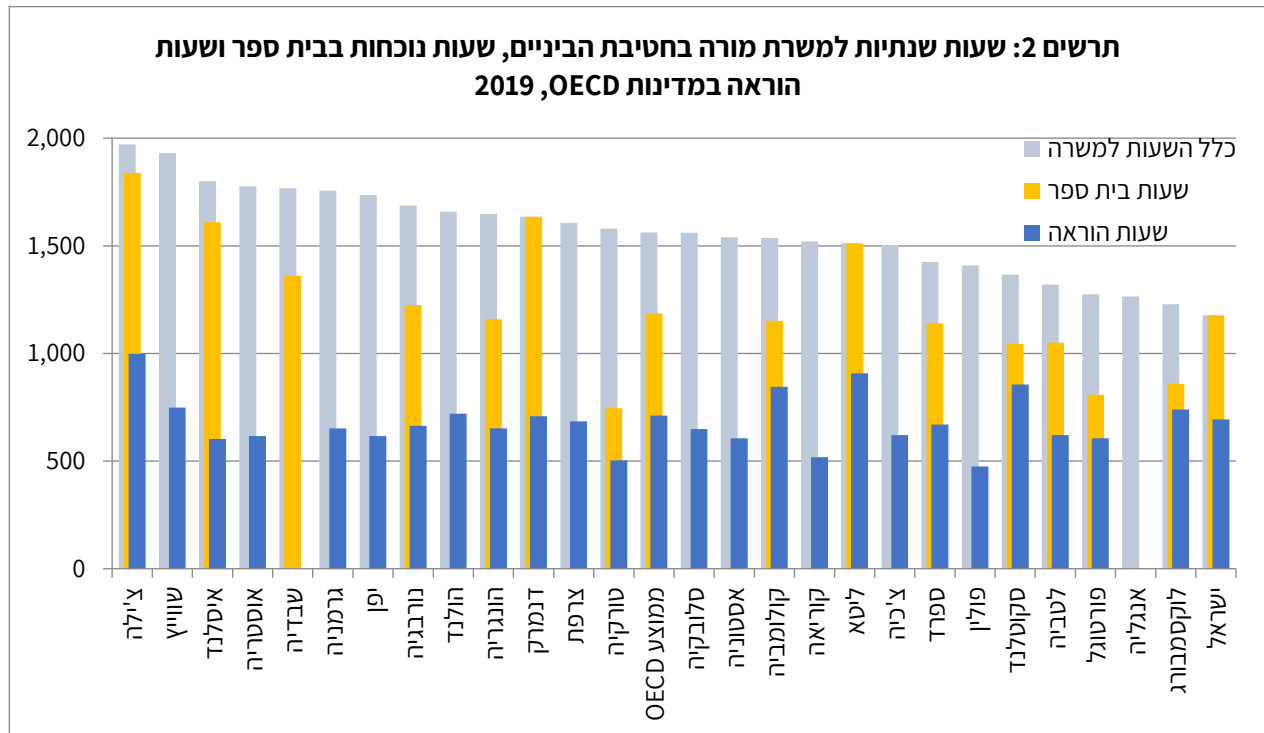
³³ OECD, Education at a Glance 2020, [Indicator D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?](#), pp. 408-27.

³⁴ שם, עמ' 424.

³⁵ New Zealand Ministry of Education, [Secondary Teachers' Collective Agreement 2019-2022](#), Part Five: Hours of Work, June 13th 2019

התרשים להלן מציג את היקף שעות העבודה הרשמיות (statutory) בשנה למשרת המורה, שעות הנוכחות השנתיות בבית הספר ושעות ההוראה השנתיות של מורי חטיבת הביניים במדינות ה-OECD (27 מדינות שלגביהן קיים נתון שעות העבודה למשרת מורה בחט"ב), לשנת

2019:³⁶

ניתן לראות כי קיים שוני גדול בין מערכות חינוך במדינות שונות מבחינת מבנה משרת המורה, גם מבחינת כמות השעות בכל אחת מהקטגוריות המוצגות וגם מבחינת היחס ביניהן.

מבחינת היקף המשרה, בישראל מספר השעות הנמוך ביותר למשרת מורה מבין מדינות ה-OECD הנכללות בתרשים. דבר זה נכון לא רק לגבי שלב חטיבת הביניים המוצג כאן, אלא לכל שלבי החינוך. ניתן לראות כי בשונה מישראל, ברוב המדינות ישנו הבדל בין שעות העבודה הכלליות לשעות הנוכחות בבית הספר. ממצא זה קיים רק בשתי מדינות נוספות מלבד ישראל: ליטא ודנמרק. מבחינת שעות הנוכחות בבית הספר ישראל דומה לממוצע ה-OECD, אך כאמור ממוצע השעות למשרה ב-OECD גבוה יותר.

³⁶ OECD, Education at a Glance 2020, [Indicator D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?](#), Tables D4.1-2. Organisation of teachers' working time (2019), p. 423-4. נציין כי אף שבאסטוניה לא צוינה דרישת חובת נוכחות של מורים בבית הספר כלל, בבחינת הסדרת מבנה שבוע העבודה של מורים במדינה נמצא כי מורים נדרשים לבצע את שעות העבודה שלהם בבית הספר (ראו סעיף 4.6 להלן)

נתוני שעות עבודה שנתיות בדיווחי מדינות שונות

נציין כי לדעת גורמי מקצוע במשרד החינוך, יש הבדלים בין מדינות שונות באופן הגדרת שעות העבודה הרשמיות למשרה (Total statutory working time) לפי הסכמי שכר מקומיים ולכן הנתון אינו מפורש ומדווח באופן אחיד בכל המדינות. מכיוון שכך לצורך השוואת עבודת המורה במסגרת הבית ספרית, מומלץ לשיטתם להתייחס בעיקר לשעות ההוראה ולשעות הנוכחות של המורה בבית הספר.³⁷

יחד עם זאת, כפי שנראה להלן בפרק 4, ישנן מדינות בהן ההסדרים מצביעים בפירוש על הפרש בין שעות העבודה המתחייבות בבית הספר על פי ההסכמים לבין שעות המשרה הכלליות המוגדרות בחוק או בהסכמים ובחלקן מצוינות במפורש שעות אשר ניתן לבצען מעבר לשעות הנוכחות בבית הספר.

מבין המדינות הנכללות בתרשים, המדינות בעלות משרת המורה הגדולה ביותר מבחינת היקף השעות הכללי הינן צ'ילה, שווייץ ואיסלנד. המדינות בעלות מספר שעות הנוכחות בבית הספר הגדול ביותר הינן צ'ילה, דנמרק, איסלנד וליטא.

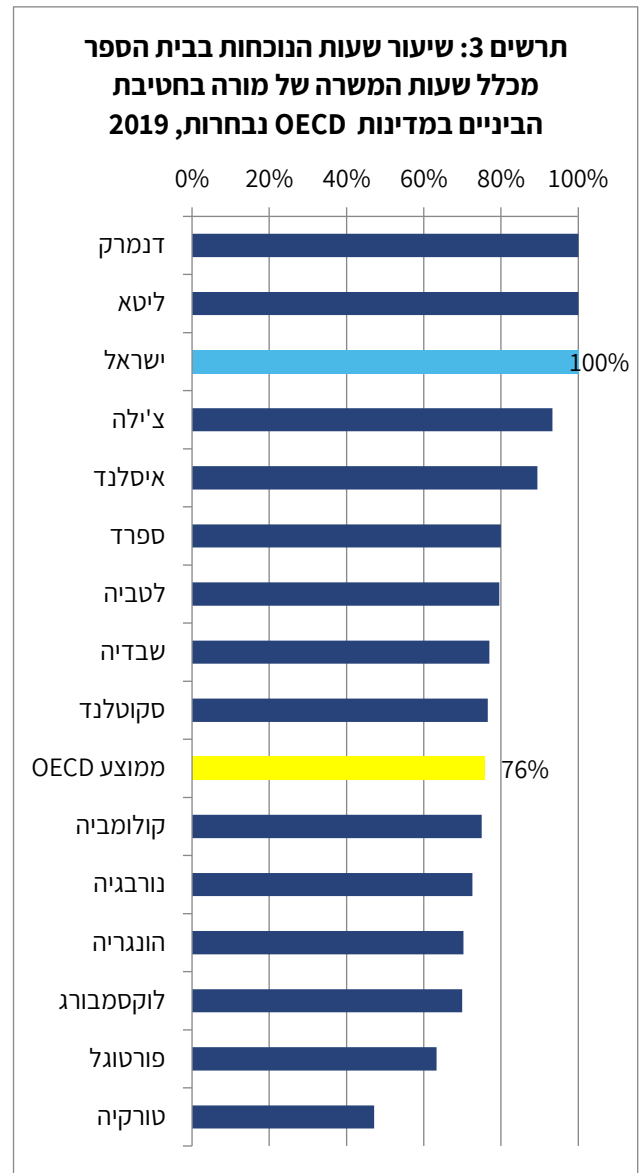
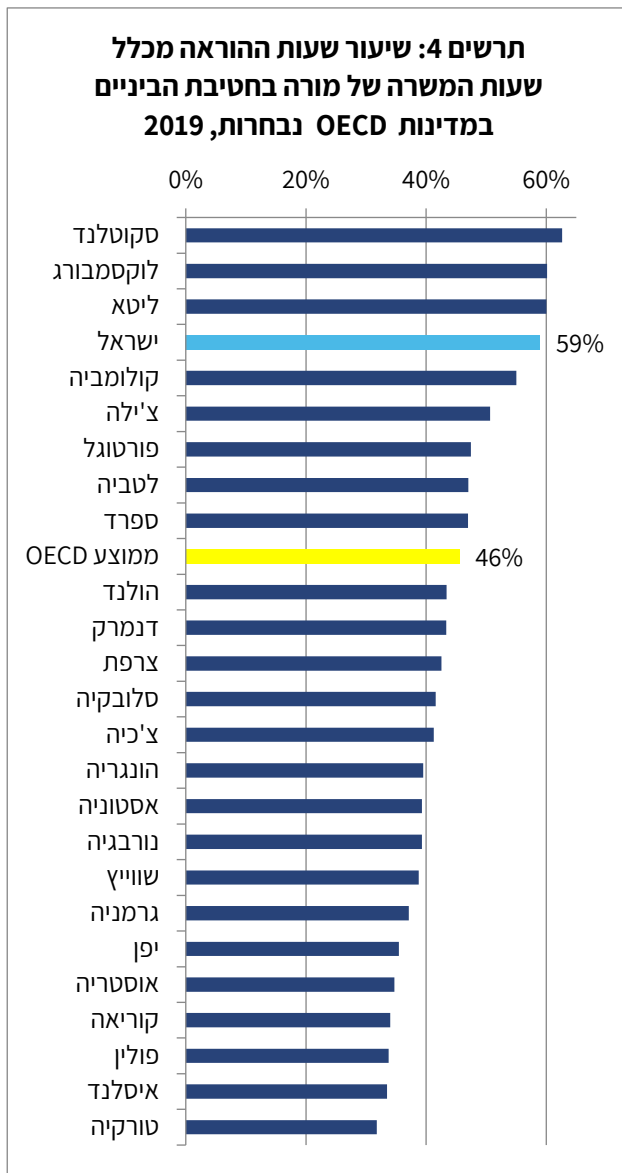
התרשימים הבאים מציגים את היחס בין שעות הנוכחות בבית הספר לשעות המשרה ובין שעות ההוראה לשעות המשרה. מתוך המדינות שהופיעו בתרשים הקודם, כאן נכללות רק המדינות שלגביהן קיימים הנתונים הרלוונטיים כדי לחשב את היחס. נזכיר כי גם הנתון של ממוצע ה-OECD מתייחס לאותן מדינות לגביהן קיימים הנתונים בלבד ולא לכלל מדינות הארגון.³⁸

כפי שצוין, מבחינת שיעור שעות הנוכחות בבית הספר משעות המשרה כולה (תרשים 3), ישראל עומדת על שיעור של 100% ונמצאת בראש הרשימה, ביחד עם ליטא ודנמרק. נתון זה נכון לכל שלבי החינוך בשלוש המדינות. ממוצע מדינות ה-OECD אשר נכללות בהשוואה ביחס לנתון זה הוא 76%. גם בתרשים 4, המראה את שיעור שעות ההוראה משעות המשרה בכל מדינה, ישראל קרובה לראש הרשימה עם שיעור של 59%, אל מול ממוצע מדינות ההשוואה ב-OECD העומד על 46%. גם בשלבי החינוך האחרים בישראל שיעור זמן ההוראה ביחס למשרה הוא מהגבוהים ביחס לשאר המדינות.

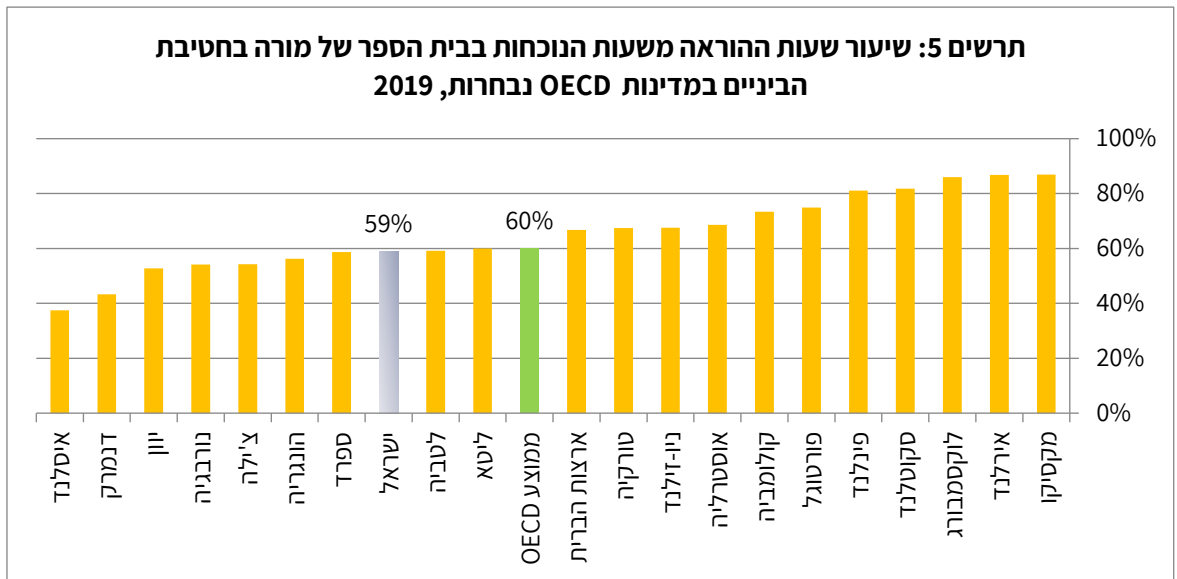
³⁷ יואב אזולאי, מנהל אגף א' כלכלה וסטטיסטיקה, מינהל כלכלה ותקציבים, משרד החינוך, ["וא"ל](#), 3 בדצמבר 2020.

³⁸ OECD, Education at a Glance 2020, [Indicator D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?](#), Tables D4.1-2. Organisation of teachers' working time (2019), p. 423-4. שלנו. עיבוד של OECD, התרשימים מבוססים על עיבוד שלנו.

מבחינת היקף המשרה, בישראל מספר השעות הנמוך ביותר למשרת מורה מבין מדינות ה-OECD הנכללות בתרשים. המדינות בעלות משרת המורה הגדולה ביותר מבחינת היקף השעות הכללי הינן צ'ילה, שווייץ ואיסלנד.

לאור ההסתייגויות שעלו בנוגע למהימנות נתון שעות המשרה, ראינו לנכון להציג גם את **שיעור שעות ההוראה של המורים ביחס לשעות הנוכחות בבית הספר**. תרשים 5 להלן מציג יחס זה בכל מדינות ה-OECD שלגביהן היו מצויים הנתונים הרלוונטיים בשלב חטיבת הביניים. ניתן לראות כי במדד זה ישראל נמצאת קרוב מאוד לממוצע מדינות ה-OECD העומד על 60%. יש לציין שבחינוך היסודי מצויה ישראל במדד זה קצת מעל ממוצע ה-OECD עם 68% ובחטיבה העליונה מתחת לממוצע עם 52%.

לסיכום התרשימים, ניתן לראות כי מספר השעות השנתיות שהמורים בישראל נדרשים לעבוד במסגרת משרתם הוא מהנמוכים במדינות ה-OECD, אך שיעור שעות הנוכחות בבית הספר ושיעור שעות ההוראה ביחס להיקף המשרה הוא בין הגבוהים. כלומר, **ביחס למורים במדינות OECD אחרות, המורים בישראל נדרשים לעבוד פחות שעות בשנה, אך שיעור גבוה מתוכן מוקדש להוראה, כך שנשאר להם פחות זמן ביחס למורים במדינות אחרות לעיסוק במטלות אחרות מלבד ההוראה**, כגון הכנת השיעורים, בדיקת מטלות, עבודה צוות המורים וההנהלה וכן הלאה. יחד עם זאת, שיעור זמן ההוראה של המורים בישראל מזמן הנוכחות בבית הספר דומה לממוצע במדינות ה-OECD. כאמור, אף שהצגנו כאן בעיקר את נתוני חטיבת הביניים, ממצאים דומים נצפו בכלל שלבי החינוך.

3.2 נתוני סקר TALIS של ה-OECD – על בסיס דיווחי מורים³⁹

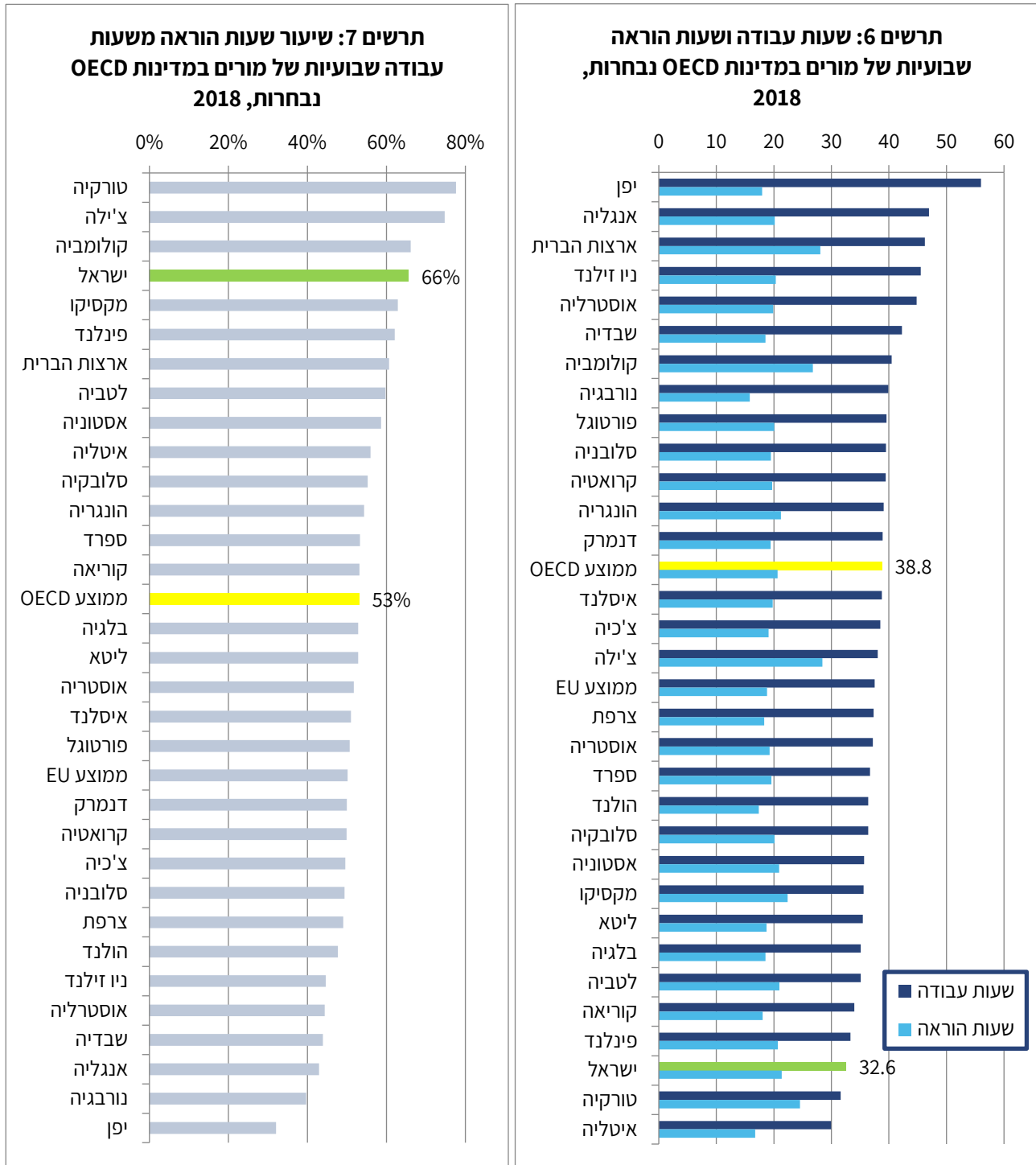
מנתוני סקר טאליס (TALIS- The Teaching and Learning International Survey) ש עורך ה-OECD אחת לחמש שנים, עולה תמונה דומה. בשונה ממסמך ה-Education at a Glance, המתבסס על נתונים רשמיים המדווחים על ידי הרשויות בכל מדינה, סקר טאליס מתבסס על שאלון המועבר למורים. בשל כך, יש לו מצד אחד יתרון מבחינת שיקוף של תמונת המצב בפועל, אך מצד שני הוא משקף תמונה המתבססת על דיווח סובייקטיבי של המורים שהשיבו לשאלון.

בתרשימים להלן, המבוססים על נתוני סקר טאליס 2018, מוצגות שעות העבודה ושעות ההוראה השבועיות של מורי חטיבת הביניים בכמה מדינות OECD נבחרות וכן שיעור שעות ההוראה משעות העבודה השבועיות במדינות אלה. בתרשימים אלה כלולות חלק מהמדינות שלא הוצגו

³⁹ OECD, TALIS 2018 Results (Volume I): Teachers and School Leaders as Lifelong Learners, Chapter 2 Teaching and Learning for the Future, [Table I.2.27: Teachers' working hours](#).

נציין כי סיכום השעות שהקדישו מורים לפעילויות השונות עשוי להיות גבוה מסה"כ השעות שכן המורים נשאלו על כל אחד מהם בנפרד. כמו כן, יש לציין חוסר התאמה ניכר בין הנתון של טורקיה כפי שעולה מטאליס בנוגע לשיעור שעות ההוראה משעות המשרה (תרשים 7) לבין אותו נתון כפי שעולה מה-Education at a Glance (תרשים 4). אפשר שדבר זה ממחיש את הפער האפשרי בין הדיווחים הרשמיים של רשויות המדינה לבין החוויה של המורים בפועל את עומס העבודה. כמו כן, יש לזכור שסקר טאליס מתייחס למספר שעות ההוראה בשבוע וה-EaG מתייחס למספר השעות השנתיות.

לעיל בנתוני Education at a Gance, שלגביהן הנתונים היו חסרים – מקסיקו, ארצות הברית, ניו-זילנד, אוסטרליה, פינלנד, איטליה, סלובניה – כך שמתקבלת תמונה רחבה יותר.

אף שאין הלימה מלאה בין שני סוגי הנתונים לגבי כלל המדינות, גם על פי נתונים אלה ניתן לראות כי ישראל היא בין המדינות בהן מספר שעות העבודה של המורים נמוך במידה ניכרת - 32.6 שעות שבועיות לעומת 38.8 בממוצע במדינות ה-OECD. מספר שעות ההוראה השבועיות בישראל (21.4 שעות) גבוה רק במעט לעומת הממוצע ב-OECD (20.6 שעות), אך בשל מספר

שעות העבודה השבועיות הנמוך, שיעור הזמן המוקדש להוראה מתוך כלל שעות העבודה השבועיות בישראל (66%) הוא בין הגבוהים בקרב מדינות ה-OECD, שהמוצע שלהן הוא 53%. נדגיש כי בסקר אין הבחנה בין מורים המועסקים במשרה מלאה לאלו המועסקים במשרה חלקית וכי המורים לא נשאלו כיצד מתחלקת העבודה בתוך ומחוץ לבית הספר.

4. מבנה המשרה של מורים ונוכחות מורים בבית הספר בשעות המוקדשות לביצוע מטלות תומכות למידה – מקרי בוחן של מדינות נבחרות

בחלק זה בחרנו להתמקד במקרי בוחן של כמה ממדינות ה-OECD ולהציג בהרחבה את מבנה שבוע העבודה של מורים שם.

המדינות שנסקרו הן מדינות שהנתונים ההשוואתיים בדוח EAG הצביעו על כך שיש בהן הגדרה של שעות נוכחות בבית הספר מעבר לשעות ההוראה, כאשר ברובן קיימות שעות עבודה שאינן שעות נוכחות בבית הספר. בכמה מהמדינות לא כל המרכיבים הללו של מבנה משרת המורה נקבעו באופן רשמי. בחלקן מוגדרות למורה שעות גמישות או שעות מבוססות אמון. גם ייחודיות היבטים אלה עמדה לנגד עינינו בבחירת מקרי הבוחן. שיקול נוסף בבחירת המדינות בפרק זה היו זמינות של מידע ונתונים בנושא. המדינות שנסקרו בהרחבה בחלק זה במסמך הן:

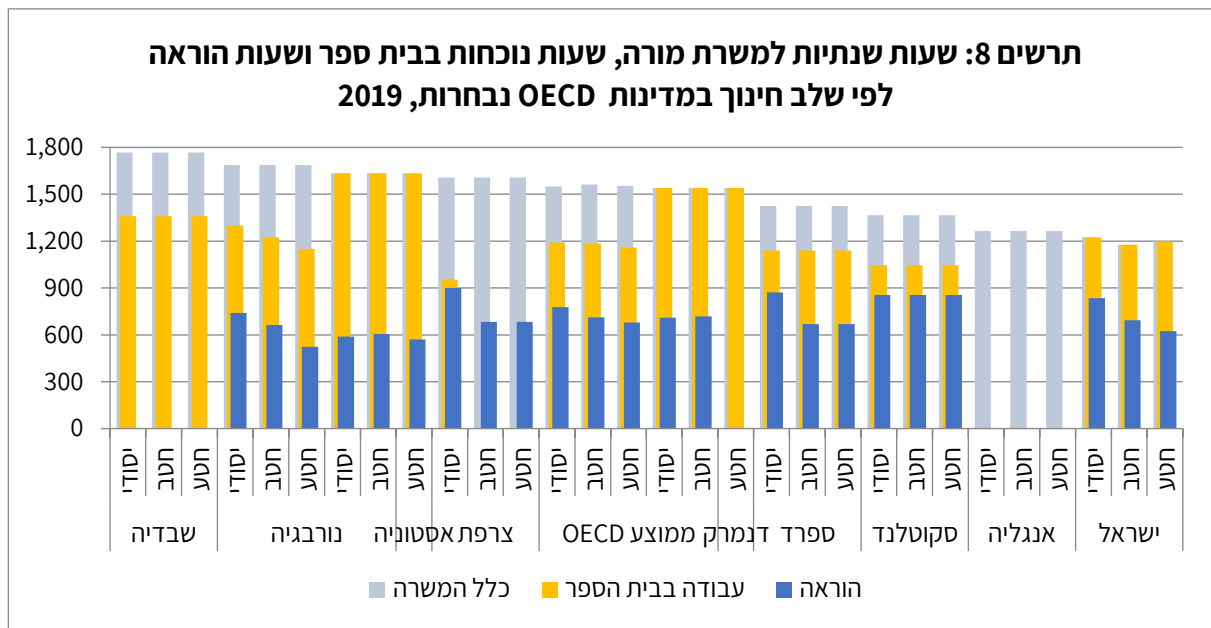
סקוטלנד, שבדיה, נורבגיה, ספרד, צרפת, אסטוניה ודנמרק.

התרשים להלן מציג את מבנה משרת המורה בשבע המדינות שייסקרו להלן, הכולל את שלושת שלבי החינוך בכל מדינה, בהשוואה לישראל ולמוצע ה-OECD:⁴⁰

בשל מספר שעות העבודה השבועיות הנמוך יחסית של מורים בישראל, שיעור הזמן המוקדש להוראה מתוך כלל שעות העבודה השבועיות בישראל (66%) הוא בין הגבוהים בקרב מדינות ה-OECD

⁴⁰ OECD, Education at a Glance 2020, [Indicator D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?](#), Tables D4.1-2. Organisation of teachers' working time (2019), p. 423-4. שלנו עיבוד שלנו. לתרשימים מבוססים על עיבוד שלנו. לתרשימים

במבט כללי ניתן לראות כי ברוב המדינות קיים דמיון בשעות המשרה הכוללות של מורים אך שונות רבה בשעות ההוראה, הן בין המדינות והן בשלבי חינוך שונים בתוך אותה מדינה. כן קיימים הבדלים בשעות הנוכחות בבתי הספר וביחס בין המרכיבים השונים של משרת המורה.

בכל המדינות שנסקרו מוגדרות שעות עבודה כוללות המיועדות לביצוע כלל המטלות של המורה לרבות מטלות תומכות הוראה ושעות שעל המורים להיות נוכחים בבית הספר. בחמש מתוך שבע מהמדינות שנסקרו: סקוטלנד, שבדיה, נורבגיה, ספרד וצרפת שעות הנוכחות הן **חלק** משעות העבודה שמעבר לשעות ההוראה ולמורים יש אפשרות לבצע את יתרת שעות העבודה שלהם מחוץ לבית הספר. בתוך מדינות אלה יש שונות רבה במספר השעות מסוג זה הנכללות במשרת המורה ובחלקן מתוך כלל השעות תומכות ההוראה של המורים. כמו כן, אף כי ברוב המדינות כאמור מוגדרות מטלות מסוימות שעל מורים לבצע בשעות שאינן בבית הספר, יש הבדלים במידת האוטונומיה הניתנת למורים ביחס לשימוש בשעות אלה הנובעים כפי הנראה מן התפיסה לגבי תפקידן של שעות אלה ומתנאי העבודה המקובלים בכל מדינה.

בשתיים מן המדינות שנסקרו, אסטוניה ודנמרק, נדרשת נוכחות מורים בבית הספר **בכל** שעות העבודה שלהם. בשני המקרים ההסדר כיום הוא תוצאה של רפורמה בשנים האחרונות שהסדירה, בדומה לישראל, את שעות הנוכחות של מורים בבתי ספר. עם זאת, בניגוד לישראל **במדינות אלו אין הגדרה של היקף שעות ההוראה של מורים וחלקן מתוך שעות העבודה ולבתי ספר אוטונומיה לחלק את משאבי העבודה של המורים המועסקים אצלם בהתאם לצרכי בית הספר והתלמידים.**

בנוסף לבחינה של אופן הגדרת מבנה משרת המורה בכל אחת מהמדינות, בחלק זה נציג גם יותר בפירוט את המטלות הנדרשות מהמורה במסגרת עבודתו מלבד ההוראה ובאיזה אופן הן מוגדרות ומשתלבות בחלוקת השעות השבועית של המורה. גם כאן קיים מגוון רב ושוני בין

בחמש מתוך שבע מהמדינות שנסקרו שעות הנוכחות הן **חלק** משעות העבודה שמעבר לשעות ההוראה ולמורים יש אפשרות לבצע את יתרת שעות העבודה שלהם מחוץ לבית הספר. בשתיים מן המדינות שנסקרו נדרשת נוכחות מורים בבית הספר **בכל** שעות העבודה שלהם.

המדינות, באשר להגדרת המטלות באופן רשמי, האם הן מחייבות, התנדבותיות או נתונות לשיקול דעתו של בית הספר וכן האם ישנן מטלות שבעבורן זוכה המורה לתגמול כספי או להפחתה בשעות ההוראה הנדרשות.

4.1 סקוטלנד

המורים בסקוטלנד מועסקים על ידי הרשויות המקומיות. תנאי ההעסקה שלהם לרבות שכר המורים, משרת המורה, הכניסה למקצוע ההוראה ועוד נקבעים על ידי ועדה ייעודית, SNCT – Scottish Negotiating Committee for Teachers, שבה חברים נציגי הממשלה הסקוטית, המורים והשלטון המקומי.⁴¹

הוועדה מפרסמת מדריך תנאי שירות (SNCT Handbook of Conditions of Service) המסדיר את שכרם ותנאי עבודתם של מורים ובעלי מקצועות דומים. על פי המדריך, **אורך שבע העבודה של מורים באירלנד 35 שעות עבודה**. מתוך שעות אלה, 22.5 שעות יוקדשו להוראה בכיתה (class contact). נוסף על כך, על מורים להקדיש לא פחות משליש מן השעות שמיועדות להוראה בכיתה, 7.5 שעות שבועיות, להכנה לשיעורים ולבדיקת מבחנים ועבודות. יתר משרת המורה שאינה מוקדשת לקשר עם הכיתה (5 שעות שבועיות) ישמשו על פי צרכי בית הספר בהתאם ולתקנון העבודה של מורים. צוות ההוראה וההנהלה בכל בית ספר יסכים על פעילויות משותפות ויחידניות התורמות לחיי בית הספר שעל המורים לבצע בזמן זה. בין השאר ניתן להשתמש בשעות אלה לזמן נוסף להכנה ולבדיקת מבחנים ועבודות, פגישות עם הורים, פגישות צוות בית הספר, כתיבת תעודות והערכה, תכנון וגיבוש תכניות לימודים, פעילויות נוספות עם תלמידים, פיתוח מקצועי ועוד. **כאשר נוכחות המורה בבית הספר איננה נדרשת לצורך ביצוע פעילויות אלה הוא רשאי לבצע אותן בזמן ובמקום על פי בחירתו. עליו לייזע את הגורם המנהל הרלוונטי על כוונתו בהקשר זה.**

על המורה להשלים את כל החובות הקשורים במשרתו במסגרת שעות העבודה השבועיות הקבועות. נוסף על שעות אלה על המורה להקדיש עד 35 שעות שנתיות לצורך השתלמויות מקצועיות במסגרת תכניות מוכרות. השתלמויות אלה יכולות להיעשות באופן פרטי או בית ספרי ועליהן להיכלל במסגרת תכנית לפיתוח מקצועי שמוסכמת מדי שנה בין המורה לבין הנהלת המוסד.⁴²

נתונים שאוסף ה-OECD על המטלות הנוספות של מורים בסקוטלנד מעידים כי מורים מחוייבים על פי הגדרת המשרה שלהם בהכנה ותכנון של שיעורים, בדיקת מטלות של תלמידים, ישיבות צוות ועבודת עמיתים, ייעוץ לתלמידים, קשר עם ההורים, הנחייה וליווי של מורים חדשים

⁴¹ ראו אתר האינטרנט של SNCT – Scottish Negotiating Committee for Teachers, <https://www.snct.org.uk>.

⁴² SNCT Handbook of Conditions of Service, [PART 2: SECTION 3 - WORKING YEAR AND WORKING WEEK; APPENDIX 2.7 CODE OF PRACTICE ON WORKING TIME ARRANGEMENTS FOR TEACHERS](#), August 2007.

והשתתפות בפיתוח מקצועי. חינוך כיתה עשוי להדרש על ידי בית הספר. מטלות נוספות בהן הוראת שיעורים נוספים, השתתפות בפעילויות חינוך בלתי-פורמלי, עבודה מינהלית בבית הספר ופיקוח על תלמידים בעת ההפסקות נעשית על בסיס וולנטרי בלבד. לקיחת חלק בפעילויות אלה אינה מזכה את המורה בתגמול כספי או בפיצוי בצורת הפחתה של שעות ההוראה של המורה.⁴³

מבנה המשרה של מורים בסקוטלנד לפי שלבי חינוך ⁴⁴			
יסודי	חט"ב	חט"ע	
1,365	1,365	1,365	כלל השעות למשרה
1,045	1,045	1,045	שעות נוכחות
77%	77%	77%	- % מכלל משרה
855	855	855	שעות הוראה
63%	63%	63%	- % מכלל משרה
190	190	190	שעות שהייה
320	320	320	שעות "גמישות"
38	38	38	שבועות לימוד בשנה
190	190	190	ימי לימוד בשנה
35	35	35	ממוצע שעות לשבוע
7.2	7.2	7.2	ממוצע שעות עבודה ליום
4.5	4.5	4.5	ממוצע שעות הוראה ליום

על פי נתוני ה-OECD לשנת 2019 שעות ההוראה של מורה בסקוטלנד – 855 שעות שנתיים, כ-63% מכלל שעות המשרה ו-82% משעות הנוכחות בבית הספר. שעות העבודה שאינן שעות הוראה מתחלקות בין שעות שהיה (190 שעות בשנה) ושעות גמישות (320 שעות בשנה).

ממוצע שעת העבודה של מורה ליום הוא 7.2 שעות. ב-5.5 מבין שעות אלה המורה מחוייב לנוכחות בבית הספר וב-4.5 שעות מתוכן להוראה בכיתה. יתר השעות כ-1.7 שעות ביום וכ-8.5 שעות בשבוע הן שעות גמישות.

4.2 שבדיה⁴⁵

העסקתם של עובדי שבדיה כפופה בנוסף לחוקי העבודה המקומיים הקובעים את מסגרת ההעסקה להסכם קיבוצי בין ארגון המורים למעסיקים. רוב המורים מועסקים על ידי רשויות ומועצות מקומיות ותנאי ההעסקה שלהם מוסדרים בהסכם קיבוצי עם מעסיקים אלה.⁴⁶

על פי הוראות הסכם העבודה הקיבוצי מספר שעות העבודה של עובדי הוראה דומה למספר שעות העבודה של עובדים אחרים במשרה מלאה – 1,767 שעות בממוצע לעובד בכל שנה. שעות העבודה של עובדי הוראה מתחלקות בין שעות הוראה מוסדרות – Regulated working hours, לשעות עבודה מבוססות אמון – Trust based working hours. משרה מלאה של עובד

⁴³ OECD, Education at a Glance 2020, [Table D4.3. Tasks of teachers, by level of education \(2019\)](#); [Table D4.4. Other responsibilities of teachers, by level of education \(2019\)](#), [Indicator D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?](#), pp. 425-6.

⁴⁴ OECD, Education at a Glance 2020, [Indicator D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?](#), Tables D4.1-2. Organisation of teachers' working time (2019), p. 423-4.

⁴⁵ Eurydice, Sweden, Conditions of Service for Teachers Working in Early Childhood and School Education, August 8th, 2018

⁴⁶ The Swedish Teacher's Association, [Working hours in law and agreements](#), (in Swedish) last entry: October 27th, 2020.

הוראה בבית הספר כוללת 1,360 שעות עבודה שנתיות המתחלקות ל-194 ימי עבודה בשנה. יתר שעות העבודה השנתיות של מורה – כ-400 שעות בשנה, הן שעות עבודה מבוססות אמון.⁴⁷

פירוט והרחבה של ההסכם שפרסם ארגון המורים השבדי עבור עובדי ההוראה מסביר כי **שעות העבודה המוסדרות** נקבעות בין המורה למעסיק, שעליו לקבוע להן שעות התחלה וסיום ברורות ומקום עבודה מוגדר (אף שאין הכרח כי כל שעות העבודה יבוצעו בבית הספר). על שעות העבודה המוסדרות להתחלק באופן שווה ככל הניתן על פני כל שנת הלימודים אך ייתכנו הבדלים בין שבוע לשבוע על פי צרכי העבודה ומערכת הלימודים בהסכמה בין המעסיק לעובד ההוראה ובהחלטה מראש. בסה"כ מדובר בכ-35 שעות עבודה שבועיות בממוצע למורה במשרה מלאה. במסגרת שעות העבודה המוסדרות על המורה לבצע את כל המשימות הקשורות בעבודתו לרבות הוראה בכיתה, תיקון מבחנים ועבודות ומפגשים עם הורים ותלמידים. במידה ונדרש ביצוע משימות מעבר לשעות ההוראה המוסדרות המעסיק חייב בתשלום שעות נוספות. כן נכללות במסגרת השעות השנתיות 104 שעות השתלמות שניתן לחלק בין המורים בבית הספר בהתאם לצרכים ולנסיבות הספציפיות. עם זאת אין בהסכמים הגדרה ברורה של מספר שעות ההוראה בבית הספר מתוך שעות הנוכחות. על פי הנחיות ארגון המורים השבדי על מנת לשמור על איכות ההוראה יש לאפשר למורים זמן מספיק לפעילויות תומכות למידה שלפני ואחרי השיעורים. פעילויות ההכנה יתבצעו במסגרת שעות העבודה המוסדרות וגם בשעות העבודה הגמישות.⁴⁸

נוסף לשעות העבודה המוסדרות עומדות לרשות עובדי ההוראה בבתי הספר כ-400 שעות עבודה שנתיות מבוססות אמון. שעות אלה מיועדות לעבודת הכנה שלפני ואחרי השיעורים, לפעילויות פחות פורמליות של עובדי הוראה עם תלמידים ועם הורים ולפיתוח אישי של עובדי ההוראה. המורה רשאי להחליט כיצד, באיזה זמן ובאיזה מקום לנצל שעות אלה. המעסיק יכול לצפות כי המורה יעבוד בשעות אלה וכי יקדיש את הזמן בצורה הטובה ביותר להשגת יעדי המוסד החינוכי אך הוא איננו רשאי להטיל על המורה משימות בשעות אלה או לדרוש מן המורה דיווח מפורט על האופן שבו נוצלו. עובד ההוראה איננו זכאי לקבל תשלום שעות נוספות בעבור שעות אלה.⁴⁹

פירוט הנתונים על שעות העבודה של מורים בשבדיה על פי נתונים שסיכם ה-OECD בטבלה הבאה. בסה"כ שעות הנוכחות של מורים בביה"ס 35 שעות שבועיות שהן כ-7 שעות ביום.

⁴⁷ [HÖK 18 Bilaga M Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund Bilaga slutlig](#)

⁴⁸ The Swedish Teacher's Association, [Teacher's Working hours, Ferieanställning/ferietjän](#), last updated: May 1st, 2018.

⁴⁹ The Swedish Teacher's Association, [Teacher's Working hours, Ferieanställning/ferietjän](#), last updated: May 1st, 2018.

מבנה המשרה של מורים בשבדיה לפי שלבי חינוך ⁵⁰			
יסודי	חט"ב	חט"ע	
1,767	1,767	1,767	כלל השעות למשרה
1,360	1,360	1,360	שעות נוכחות
77%	77%	77%	% מכלל משרה
--	--	--	שעות הוראה
--	--	--	% מכלל משרה
--	--	--	שעות שהייה
407	407	407	שעות "גמישות"
40	40	40	שבועות לימוד בשנה
194	194	194	ימי לימוד בשנה
44	44	44	מומצע שעות לשבוע
9.1	9.1	9.1	מומצע שעות ליום
--	--	--	מומצע שעות הוראה ליום

סקר טאליס משנת 2018 כולל אף הוא נתונים על עבודת מורים בשבדיה על פי סקר בקרב מורים בחטיבת הביניים. נתוני הסקר מעידים כי מורים בשבדיה מקדישים בממוצע 42.3 שעות בשבוע לעבודתם. בין המטלות המרכזיות שמבצעים מורים במסגרת זאת: הוראה בכיתה (18.6 שעות), עבודה פרטנית

עם תלמידים (6.5 שעות בשבוע), הערכה (4.1 שעות בשבוע), ישיבות צוות (3.3 שעות בשבוע), פעילויות כלליות (3.1 שעות בשבוע), ייעוץ (2.2) שעות בשבוע. יש לשים לב כי המורים נשאלו בנפרד על משך זמן העבודה הכולל ועל הזמן שהם מקדישים למטלות השונות הכרוכות בעבודתם כך שמשך זמן העבודה הכולל עשוי להיות שונה מסך הזמן שהם מקדישים לפעילויות השונות.⁵¹

נתונים שאוסף ה-OECD על המטלות הנוספות של מורים בשבדיה מעידים כי מורים מחוייבים על פי הגדרת המשרה שלהם בהכנה ותכנון של שיעורים, בדיקת מטלות של תלמידים, עבודה מינהלית בבית הספר, ישיבות צוות ועבודת עמיתים וקשר עם ההורים. מטלות נוספות בהן פיקוח על תלמידים בזמן ההפסקות הנחייה וליווי של מורים חדשים, חינוך כיתה, השתתפות בהכשרה מקצועית וייעוץ לתלמידים עשויות להדרש מן המורה על ידי בית הספר. השתתפות בפעילויות חינוך בלתי-פורמלי, הוראה של יותר שעות או כיתות מן הנדרש ומעורבות בתפקידי ניהול נעשים על בסיס וולנטרי בלבד.⁵²

⁵⁰ OECD, Education at a Glance 2020, [Indicator D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?](#), Tables D4.1-2. Organisation of teachers' working time (2019), p. 423-4.

⁵¹ OECD (2019), TALIS 2018 Results (Volume I): Teachers and School Leaders as Lifelong Learners, TALIS, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/1d0bc92a-en>. Table I.2.27: Teachers' working hours.

⁵² OECD, Education at a Glance 2020, [Table D4.3. Tasks of teachers, by level of education \(2019\)](#); [Table D4.4. Other responsibilities of teachers, by level of education \(2019\)](#), [Indicator D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?](#), pp. 425-6.

4.3 ספרד⁵³

תנאי ההעסקה ושכרם של מורים בספרד נקבעים במשא ומתן בשיתוף הממשלה הפדרלית, ממשלות הקהילות והערים האוטונומיות וארגוני המורים.

ברמה הלאומית מוסדרות בחקיקה משנת 1994 ו-2019 שעות העבודה הכוללות של מורים, שעות הנוכחות בבתי הספר ושעות ההוראה. זאת תוך מתן אפשרות מסויימת להבדלים במספר שעות ההוראה המקסימלי בין הקהילות האוטונומיות השונות.

על פי החוק המורים המועסקים בבתי ספר ציבוריים הם חלק מן השירות הציבורי וכפופים לתנאי ההעסקה הנהוגים בהקשר זה. ככלל מורים בשירות הציבורי מחוייבים לעבוד 37.5 שעות שבועיות – 1,425 שעות בחישוב שנתי. מתוך זמן זה עליהם להיות נוכחים בבית הספר 30 שעות שבועיות ולהקדיש להוראה בכיתה מקסימום 25 שעות בחינוך היסודי והקדם יסודי ו-18 עד 21 שעות בחינוך העל-יסודי.

הפעילויות המבוצעות בשעות הנוכחות (או השהייה) כוללות פגישות תיאום והערכה עם צוות בית הספר, פגישות עם הורים, תכנון של פעילויות בכיתה וביצוע פעילויות שמחוץ לתכנית הלימודים ופעילויות משלימות. 7.5 שעות עבודה שבועיות נוספות עומדות לרשות המורים ומיועדות לעבודה מחוץ לבית הספר לרבות: הכשרה ופיתוח מקצועי של המורים, הכנה של שיעורים, בדיקת עבודות ומבחנים, פגישות, הערכה או פעילויות שמחוץ לתכנית הלימודים עם תלמידים.⁵⁴

הקהילות האוטונומיות של ספרד עשויות לקבוע הנחיות שונות במקצת לגבי היחס המדוייק בין שעות ההוראה ושעות השהייה במסגרת הזמן שהמורים נוכחים בבית הספר והמטלות שעל המורים לבצע כחלק מעבודתם בשעות אלה. כך למשל⁵⁵:

במדריד נקבע כי בחינוך היסודי מורים יעסקו בהוראה בכיתה 25 שעות שבועיות (כולל משימות פיקוח על תלמידים ומילוי מקום) ויהיו מחוייבים לשהות בבית הספר 5 שעות נוספות לצורך פגישות עם הורים, הכנה של שיעורים ופגישות עם צוות בית הספר. בחינוך העל יסודי מורים יעסקו 20 שעות בהוראה (כולל הוראה פרטנית וסיוע לתלמידים עם צרכים מיוחדים) ויקדישו 10

⁵³ Eurydice, Spain, Conditions of Service for Teachers Working in Early Childhood and School Education, October 8th, 2020

⁵⁴ Government of Spain, Official State Gazette, [Ley 4/2019, de 7 de marzo, de mejora de las condiciones para el desempeño de la docencia y la enseñanza en el ámbito de la educación no universitaria. Orden de 29 de junio de 1994 por la que se aprueban las instrucciones que regulan la organización y funcionamiento de los institutos de Educación Secundaria.](#)

⁵⁵ Teachers Working Time in Spain, Information from the Israeli Embassy in Madrid, January 31st, 2021.

התקבל באמצעות חנן רטמן, ראש תחום בינלאומי בחטיבה לקשרים בינלאומיים של הכנסת.

שעות נוספות לשהייה בבית הספר (כולל פגישות עם מורים, משימות פיקוח, מילוי מקום ופגישות של צוות בית הספר).

בקטלוגיה מורים בחינוך היסודי מחוייבים ב-24 שעות הוראה ו-6 שעות שהייה בבית הספר. בחינוך העל-יסודי הם מחוייבים ב-19 שעות הוראה וב-11 שעות שהייה (בתוכן 5 שעות המיועדות לפעילויות קבועות במערכת ו-6 שעות המיועדות לפעילויות שאינן קבועות).

באנדלוסיה מורים בחינוך היסודי מחוייבים ללמד 25 שעות בשבוע (כולל מטלות פיקוח ומילוי מקום) ולשהות בבית הספר 5 שעות נוספות המוקדשות לפגישות בבית הספר, הכנה של שיעורים, הנחיית מורים ופעילויות משלימות. בחינוך העל-יסודי הם מחוייבים ב-30 שעות נוכחות בבית הספר בתוכן 18 עד 21 שעות הוראה, 4 עד 7 שעות שהייה המיועדות לפעילויות קבועות במערכת ו-5 שעות המיועדות לפעילויות שאינן קבועות במערכת (פעילויות משלימות, פגישות הערכה ועוד).

מורים שעובדים בבתי ספר פרטיים במימון המדינה נדרשים לעבוד 1,180 שעות בשנה בתוכן 850 שעות הוראה (עד 25 שעות הוראה בשבוע) ו-330 שעות לפעילות תומכת הוראה כגון הכנה לשיעורים, פגישות, פעילויות הערכה וכד'. בעבור מורים המועסקים בבתי ספר פרטיים אין הבחנה בין שעות שהייה לשעות שניתן לבצען מחוץ לבית הספר. ככל הנראה עליהם לבצע את

כל שעות העבודה שלהם בתוך בית הספר.⁵⁷

מבנה המשרה של מורים בספרד לפי שלבי חינוך ⁵⁶			
יסודי	חט"ב	חט"ע	
1,425	1,425	1,425	כלל השעות למשרה
1,140	1,140	1,140	שעות נוכחות
80%	80%	80%	% מכלל משרה
871	669	669	שעות הוראה
61%	47%	47%	% מכלל משרה
269	471	471	שעות שהייה
285	285	285	שעות "גמישות"
37	37	37	שבועות לימוד בשנה
176	176	176	ימי לימוד בשנה
38.5	38.5	38.5	ממוצע שעות לשבוע
8	8	8	ממוצע שעות ליום
5	3.8	3.8	ממוצע שעות הוראה ליום

על פי נתוני ה-OECD המפורטים בטבלה שלהלן, סך שעות המשרה של מורים בספרד – 1,425. 80% משעות העבודה הן שעות נוכחות בבתי הספר ויתר השעות – 285 שעות בשנה הן שעות גמישות. מתוך שמונה שעות עבודה בכל יום – 5 שעות בחינוך היסודי ו-3.8

⁵⁶ OECD, Education at a Glance 2020, [Indicator D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?](#), Tables D4.1-2. Organisation of teachers' working time (2019), p. 423-4.

⁵⁷ Eurydice, Spain, Conditions of Service for Teachers Working in Early Childhood and School Education, October 8th, 2020

שעות בחינוך העל-יסודי מוקדשות להוראה בכיתה ו-1.5 עד 2.74 שעות ביום לשעות שהיה בבית הספר.

על פי נתוני סקר טאליס שנערך בקרב מורים בחטיבת הביניים בשנת 2018 מורים בספרד עובדים בממוצע 36.7 שעות בשבוע. המטלות העיקריות שהם מבצעים במסגרת שעות עבודתם: הוראה בכיתה (19.6 שעות), הוראה פרטנית (6.2 שעות), הערכה (5.2 שעות) ושיבות צוות בית הספר (2.5 שעות). יש לשים לב כי המורים נשאלו בנפרד על משך זמן העבודה הכולל ועל הזמן שהם מקדישים למטלות השונות הכרוכות בעבודתם כך שמשך זמן העבודה הכולל עשוי להיות שונה מסך הזמן שהם מקדישים לפעילויות השונות.⁵⁸

נתונים שאוסף ה-OECD על המטלות הנוספות של מורים בספרד מעידים כי מורים מחוייבים על פי הגדרת המשרה שלהם בהכנה ותכנון של שיעורים, בדיקת מטלות של תלמידים, עבודה מינהלית בבית הספר, ישיבות צוות ועבודת עמיתים, קשר עם ההורים, מעורבות בתפקידי ניהול, חינוך כיתה וייעוץ לתלמידים. מטלות נוספות בהן פיקוח על תלמידים בזמן ההפסקות הנחיייה וליווי של מורים חדשים עשויות להדרש על ידי בית הספר. השתתפות בהכשרה מקצועית ובפעילויות חינוך בלתי-פורמלי נעשית על בסיס וולנטרי בלבד. לקיחת חלק בפעילויות אלה אינה מזכה את המורה בתגמול כספי או בפיצוי בצורת הפחתה של שעות ההוראה של המורה.⁵⁹

4.4 נורבגיה

תנאי העסקתם של מורים בנורבגיה מוסדרים בחלקם על ידי החוק והתקנות ובחלקם על ידי הסכמים שונים בין איגודי העובדים לממשלה. ב-2003 החליטה הממשלה על העברת הסמכות לניהול המשא ומתן מול הארגונים לרשויות המקומיות המחזיקות בפועל של בתי הספר.⁶⁰

על פי הסכם שעות העבודה מורים בכל אחד משלבי החינוך נדרשים לעבוד סך זהה של 1687.5 שעות בשנה.⁶¹ שעות ההוראה של המורים מוגדרות לפי שלב החינוך: בחינוך היסודי נדרשים המורים ל-741 שעות הוראה בשנה; בחינוך העל-יסודי זמן ההוראה משתנה על פי מקצוע ההוראה, בממוצע נדרש המורה בחטיבת הביניים ל-663 שעות הוראה בשנה ובחטיבה העליונה

⁵⁸ OECD (2019), TALIS 2018 Results (Volume I): Teachers and School Leaders as Lifelong Learners, TALIS, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/1d0bc92a-en>. Table I.2.27: Teachers' working hours.

⁵⁹ OECD, Education at a Glance 2020, [Table D4.3. Tasks of teachers, by level of education \(2019\)](#); [Table D4.4. Other responsibilities of teachers, by level of education \(2019\)](#), [Indicator D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?](#), pp. 425-6.

⁶⁰ Eurydice, Norway, [Conditions of Service for Teachers Working in Early Childhood and School Education](#), updated: August 29th, 2019, accessed: November 22nd 2020.

⁶¹ ש.ם.

ל-523 שעות בשנה.⁶² זמן ההוראה של מורים מעל גיל 58 מופחת ב-6% ומעל גיל 60 ב-12.5%. כמו כן, זמן ההוראה יכול להיות מופחת למורה בהסכם עם המנהל, כפיצוי על מטלות אחרות שהמורה מבצע, וכן בהתאם להסמכה פדגוגית ומקצועית.⁶³

זמן השיעור המקובל לרוב בחינוך היסודי והעל-יסודי הוא 60 דקות ושנת לימודים נמשכת לרוב כ-38 שבועות ו-190 ימים. אורך שנת העבודה עשוי להשתנות במשא ומתן בין הרשות המקומית לנציגי המורים ולהגיע עד 225 ימים ו-45 שבועות.⁶⁴ בנוסף לכך מורים נדרשים לשישה ימי תכנון בבית הספר מעבר לשנת הלימודים, שאורכם כ-7.5 שעות.⁶⁵

שעות הנוכחות של המורה בבית הספר כוללות מלבד הוראה גם שעות המיועדות לפגישות, תכנון וכיוצא בזה. הסכם העבודה של המורים קובע כי כלל שעות הנוכחות של מורה בבית הספר לא יעלו על 9 ביום ולא על 37.5 בשבוע. אופן חלוקת השעות בפועל נקבע בהסכמה של המורים עם בית הספר או הרשות המקומית.⁶⁶ על פי נתוני ה-OECD לשנת 2019, מדובר על 1,300 שעות שנתיות בחינוך היסודי (77% מכלל שעות המשרה), 1,225 שעות בחטיבת הביניים (73% מהמשרה) ו-1,150 שעות בחטיבה העליונה (68% מהמשרה). נתונים אלה משקפים את המצב המקובל, אבל לא את כלל הרשויות ובתי הספר. יתרת שעות העבודה, בהן המורה אינו חוייב בנוכחות בבית הספר, משמשות לפי צרכיו ושיקול דעתו, בבית הספר או בבית.⁶⁷

מבנה המשרה של מורים בנורבגיה לפי שלבי חינוך ⁶⁸			
יסודי	חט"ב	חט"ע	
1,688	1,688	1,688	כלל השעות למשרה
1,300	1,225	1,150	שעות נוכחות
77%	73%	68%	% מכלל משרה
741	663	523	שעות הוראה
44%	39%	31%	% מכלל משרה
559	562	628	שעות שהייה
388	463	538	שעות "גמישות"
39	39	39	שבועות לימוד בשנה ⁶⁹
190	190	190	ימי לימוד בשנה
43.3	43.3	43.3	ממוצע שעות לשבוע
8.9	8.9	8.9	ממוצע שעות עבודה ליום
3.9	3.5	2.8	ממוצע שעות הוראה ליום

בהנתן ששנת לימודים כוללת 190 ימי לימודים, ממוצע שעות העבודה של מורה ליום בכל השלבים הוא כ-9 שעות, אך פחות מחצי מזמן זה משמש להוראה ולפחות חמישית ממנו מהווה שעות גמישות. ממוצע שעות ההוראה ליום הולך ופוחת ככל שעולים בשלבי הלימוד:

⁶² OECD, Education at a Glance 2020, [Indicator D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?](#), Tables D4.1-2. Organisation of teachers' working time (2019), p. 423-4; [Annex 3: Sources, methods and technical notes](#), p. 315.

⁶⁸ OECD, Education at a Glance 2020, [Indicator D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?](#), Tables D4.1-2. Organisation of teachers' working time (2019), p. 423-4.

⁶⁹ על פי נתוני ה-OECD, אף שהדבר נתון למשא ומתן, אורך שבוע העבודה המקובל הוא של 38 שבועות לימוד בשנה. כאמור, הסכמי שעות העבודה מחייבים את המורים בשבוע נוסף מעבר לשנת הלימודים המוקדש להיערכות ולתכנון ולכן צוין כאן 39.

3.9 שעות ביסודי, 3.5 בחטיבת הביניים ו-2.8 בחטיבה העליונה.⁷⁰

על פי מסמך Education at Glance של ה-OECD לשנת 2020, מלבד התפקיד המרכזי של הוראה, ישנן כמה מטלות הנחשבות לרוב לחלק מהגדרת התפקיד מלבד של המורה ובהן תכנון והכנת השיעורים, בדיקת מטלות התלמידים, ישיבות צוות ועבודת עמיתים, שמירה על קשר עם הורים ואף עבודה מנהלית והשגחה על תלמידים בהפסקות.⁷¹ מבין אלה, התפקיד של שמירת הקשר עם ההורים נחשב בנורבגיה לנתון לשיקול דעתו של בית הספר ומורים המקיימים אותו זכאים להפחתה בזמן ההוראה ולעיתים לתגמול כספי נוסף.⁷²

תפקידים אחרים אשר אינם מוטלים על המורה באופן רשמי עשויים להיות נדרשים על ידי בית הספר או להיות נתונים לבחירתו של המורה. כך למשל, חינוך כיתה, מילוי תפקידי ניהול (כגון רכז שכבה או מקצוע), ייעוץ לתלמידים, הוראה של שיעורים נוספים עשויים להיות מוטלים על המורה לפי שיקול בית הספר. מטלות אחרות, כגון השתתפות בהכשרות מקצועיות, הדרכה וליווי של מורים חדשים ומטלות מיוחדות (כגון ליווי סטודנטים להוראה) נעשית על בסיס התנדבותי. חלק מהמטלות הללו, בין אם בוצעו בהחלטת בית הספר בהתנדבות, עשויות לזכות את המורה בתגמול כספי או בהפחתת שעות הוראה. כך למשל הוראת שיעורים נוספים מחייבת תגמול כספי וחינוך כיתה מחייב הפחתה ל שעות ההוראה ולעיתים גם תגמול כספי.⁷³

על פי סקר טאליס לשנת 2018, המבוסס על עדויותיהם של מורים בחטיבת הביניים על זמני עבודתם בפועל, המורה בנורבגיה עובד בממוצע 39.9 שעות שבועיות, מתוכן הוא עוסק בהוראה 15.8 שעות (40% מזמן עבודתו). בנוסף, 6.3 שעות מוקדשות בשבוע להכנה ותכנון של שיעורים, 4.3 שעות לבדיקת מטלות התלמידים, 3.3 שעות לישיבות צוות, 2.4 שעות לפגישות ייעוץ אישיות

⁶⁵ Utdanningsforbundet, [SFS 2213 Arbeidstid skole](#), accessed: November 22nd 2020.

⁶⁶ Utdanningsforbundet, [SFS 2213 Arbeidstid skole](#), accessed: November 22nd 2020.

⁶⁷ Eurydice, Norway, [Conditions of Service for Teachers Working in Early Childhood and School Education](#), updated: August 29th, 2019, accessed: November 22nd 2020; Education at a Glance 2020, [Indicator D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?](#), Tables D4.1-2. Organisation of teachers' working time (2019), p. 423-4.

⁶⁸ OECD, Education at a Glance 2020, [Indicator D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?](#), Tables D4.1-2. Organisation of teachers' working time (2019), p. 423-4.

⁶⁹ על פי נתוני ה-OECD, אף שהדבר נתון למשא ומתן, אורך שבוע העבודה המקובל הוא של 38 שבועות לימוד בשנה. כאמור, הסכמי שעות העבודה מחייבים את המורים בשבוע נוסף מעבר לשנת הלימודים המוקדש להיערכות ולתכנון ולכן צוין כאן 39.

⁷⁰ OECD, Education at a Glance 2020, [Indicator D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?](#), Tables D4.1-2. Organisation of teachers' working time (2019), p. 423-4.

⁷¹ שם, עמ' 417.

⁷² OECD, Education at a Glance 2020, [Table D4.3. Tasks of teachers, by level of education \(2019\)](#).

⁷³ Ibid., [Table D4.4. Other responsibilities of teachers, by level of education \(2019\)](#).

עם תלמידים, 1.3 שעות לפעילויות הכשרה והתפתחות מקצועית, 1.2 שעות למעורבות בניהול בית הספר, 1.3 שעות לקשר עם הורים ו-0.7 שעות להשתתפות בפעילויות חינוך בלתי פורמלי.⁷⁴

4.5 צרפת

המורים בצרפת בכל שלבי החינוך הם עובדי השירות הציבורי. מעמד המקצועי, תנאי עבודתם, היקף משרתם ומשכורתם נקבעים במסגרת החקיקה וההסכמים ביחס לכלל עובדי שירות המדינה. גם שכרם של מורים בבתי ספר פרטיים ממומן על ידי המדינה. ההסמכה להוראה בצרפת נעשית באמצעות כמה סוגים של בחינות תחרותיות, המכשירות את המורים לסוגים שונים של תפקידים ושלבי לימוד. סוג אחד של תעודה (professeurs des écoles) מסמך את המורים להוראה בית הספר היסודי. בחינוך העל-יסודי ישנן שתי דרגות עיקריות של הסמכה להוראה: מורה מוסמך (Professeurs certifiés), שהיא דרגת ההסמכה הנפוצה יותר, ומורה בכיר (Professeurs agrégés), דרגת ההכשרה הבכירה ביותר למורים.⁷⁵

היקף משרתם של המורים, בכל הדרגות ובכל שלבי החינוך, תואם את היקף העבודה של כלל עובדי המינהל הציבורי ועומד על 1,607 שעות בשנה. תפקידם של המורים, חובותיהם והמשימות המוטלות עליהם מוגדרים בצו ממשלתי.⁷⁶ על פי הצו המגדיר את תפקידי המורים בבית הספר היסודי, על המורים לעסוק כ-24 שעות שבועיות בהוראה של כלל התלמידים. שנת העבודה של המורים בכל שלבי הלימוד מונה 36 שבועות, כך ששעות ההוראה הללו מסתכמות ב-864 שעות בשנה.⁷⁷

בנוסף להוראה, מחויבים המורים במטלות נוספות המסתכמות ב-108 שעות שנתיות (3 שעות שבועיות), על פי החלוקה להלן:⁷⁸

- 36 שעות מוקדשות לעבודה מוגברת בקבוצות קטנות ותמיכה אישית בתלמידים החווים קשיי לימוד.
- 48 נוספות מוקדשות ל:

⁷⁴ OECD, TALIS 2018 Results (Volume I): Teachers and School Leaders as Lifelong Learners, Chapter 2 Teaching and Learning for the Future, [Table I.2.27: Teachers' working hours](#). נציין כי סיכום השעות שהקדישו מורים לפעילויות השונות עשוי להיות גבוה מסה"כ השעות שכן המורים נשאלו על כל אחד מהם בנפרד.

⁷⁵ Eurydice, France, [Conditions of Service for Teachers Working in Early Childhood and School Education](#), updated: December 28th 2018, accessed: December 2nd 2020; OECD, Education at a Glance 2020, [Annex 3: Sources, methods and technical notes](#), p. 204.

⁷⁶ שם, עמ' 310.

Eurydice, France, [Conditions of Service for Teachers Working in Early Childhood and School Education](#), updated: December 28th 2018, accessed: December 2nd 2020.

⁷⁷ OECD, Education at a Glance 2020, [Annex 3: Sources, methods and technical notes](#), p. 309-10.

⁷⁸ Legifrance, Journal officiel de la République française, [Décret n° 2008-775 du 30 juillet 2008 relatif aux obligations de service et aux missions des personnels enseignants du premier degré](#), updated: January 1st 2020, accessed: December 2nd 2020.

- עבודה בצוותים פדגוגיים;
- קשר עם ההורים;
- פיתוח של פרויקטים לשילוב של תלמידים עם מוגבלויות.
- 18 שעות מוקדשות לשיתופי פעולה חינוכיים והכשרה מקצועית.
- 6 שעות להכנה והשתתפות במועצות בית ספריות.

על פי נתוני ה-OECD, זמן ההוראה הכולל של מורי יסודי הינו 900 שעות שנתיות (כולל 36 שעות הוראה בקבוצות). זמן העבודה בבית הספר כולל את זמן ההוראה ואת שאר השעות המוגדרות בצו, מלבד ההכשרה המקצועית, והוא עומד על 954 שעות שנתיות.⁷⁹

על פי הצו המגדיר את תפקידי המורים בבתי הספר העל-יסודיים, מספר שעות ההוראה השבועי של המורה משתנה על פי הכשרתו ותפקידו:⁸⁰

- מורים בכירים (agrégés) – 15 שעות שבועיות (540 שנתיות);
- מורים בכירים במקצועות החינוך הגופני והספורט – 17 שעות שבועיות (612 שנתיות);
- מורים מוסמכים (certifiés), עוזרי הוראה ומורים מקצועיים בחטיבה העליונה - 18 שעות שבועיות (648 שנתיות);
- מורים מוסמכים, מדריכים ועוזרי הוראה במקצועות החינוך הגופני והספורט – 20 שעות שבועיות (720 שנתיות);
- צוותי הוראה העובדים עם תלמידים עם צרכים מיוחדים – 21 שעות שבועיות (756 שנתיות).

הצו הממשלתי המתייחס למורי החינוך העל-יסודי מפרט את המשימות הנוספות של המורים מלבד התפקידים המצוינים בצו ובכלל זה: הכנה של השיעורים, סיוע ומעקב אחר התקדמות התלמידים והערכתם, ייעוץ לתלמידים, קשר עם ההורים ועבודה עם צוות ההוראה. בניגוד לצו הנוגע לחינוך היסודי, כאן לא מצוין מספר השעות המוקצות למטלות אלה.

על פי נתוני ה-OECD לשנת 2019, המורים בשני שלבי החינוך העל-יסודי עוסקים בהוראה כ-684 שעות בשנה. סכום זה חושב על פי השעות השבועיות של המורים המוסמכים שהם רוב רובם של המורים בשלבי חינוך אלה, בתוספת שעה אחת של הוראה נוספת לשבוע שכלל המורים מחוייבים בה.⁸¹ נתוני מבנה משרת המורה על פי ה-OECD מפורטים בטבלה להלן.

⁷⁹ OECD, Education at a Glance 2020, [Annex 3: Sources, methods and technical notes](#), p. 309-10; [Indicator D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?](#), Tables D4.1-2. Organisation of teachers' working time (2019), p. 423-4.

⁸⁰ Legifrance, Journal officiel de la République française, [Décret n° 2014-940 du 20 août 2014 relatif aux obligations de service et aux missions des personnels enseignants exerçant dans un établissement public d'enseignement du second degré](#), updated: September 1st 2019, accessed: December 2nd 2020.

⁸¹ Ibid.; OECD, Education at a Glance 2020, [Annex 3: Sources, methods and technical notes](#), p. 309-10, 365.

מבנה המשרה של מורים בצרפת לפי שלבי חינוך ⁸²			
יסודי	חט"ב	חט"ע	
1 607	1 607	1 607	כלל השעות למשרה
954			שעות נוכחות
59%			- % מכלל משרה
900	684	684	שעות הוראה
56%	43%	43%	- % מכלל משרה
54			שעות שהייה
653			שעות "גמישות"
36	36	36	שבועות לימוד בשנה
162			ימי לימוד בשנה
44.6	44.6	44.6	ממוצע שעות לשבוע
9.9			ממוצע שעות עבודה ליום
5.6			ממוצע שעות הוראה ליום

ניתן לראות כי שעות העבודה בבית הספר של מורה בחינוך היסודי בצרפת מהוות כ-60% מהיקף משרתו. שעות ההוראה בשלב החינוך היסודי מהוות 56% מכלל השעות במשרה. בחינוך העל יסודי, שעות ההוראה תופסות נפח קטן יותר מהמשרה, כ-43%, מעט מתחת לממוצע ב-OECD, העומד על 46% (בחטיבות הביניים, מבין המדינות שלגביהן קיימים

הנתונים). היקף השעות השנתי למשרת מורה בצרפת גבוה מעט מעל הממוצע ב-OECD בכל שלבי הלימוד.

כאמור, מטלות המורה השונות מעבר לשעות ההוראה (ובחינוך היסודי – גם הזמן המוקדש לכל אחת מהן) מוגדרות באופן רשמי בצו מטעם משרד החינוך. מטלות נוספות, כמו חינוך כיתה, מעורבות בתפקידי ניהול, ליווי של מורים חדשים וסטודנטים להוראה ופעילות חינוכית בלתי רשמית נעשות על פי בחירתו של המורה. על פי נתוני ה-OECD, לקיחת חלק בפעילויות אלה מזכה את המורה לרוב בתגמול כספי נוסף, ולא מתלווה אליהן פיצוי בצורת הפחתה של שעות ההוראה.⁸³ גם המטלות הרשמיות מוגדרות כמזכות בתגמול נוסף, אך כאן מדובר ככל הנראה בסעיפים המוגדרים מראש בהסכמי השכר של כלל המורים.⁸⁴

על פי סקר טאליס לשנת 2018, המבוסס על עדויותיהם של מורים בחטיבת הביניים על זמני עבודתם בפועל, המורה בצרפת עובד בממוצע 37.3 שעות שבועיות, מתוכן הוא עוסק בהוראה 18.3 שעות (פחות ממחצית מזמן עבודתו; נתון זה נמצא בהלימה עם הגדרות המשרה בחינוך העל-יסודי כפי שהוצגו לעיל). בנוסף, 7 שעות מוקדשות בשבוע להכנה ותכנון של שיעורים, 4.7 שעות לבדיקת מטלות התלמידים, 2.1 שעות לישיבות צוות ו-1.2 שעות לפגישות ייעוץ אישיות

⁸² OECD, Education at a Glance 2020, [Indicator D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?](#), Tables D4.1-2. Organisation of teachers' working time (2019), p. 423-4.

חלק מהנתונים בטבלה הם עיבודים שלנו על סמך נתוני ה-OECD.

⁸³ OECD, Education at a Glance 2020, [Table D4.3. Tasks of teachers, by level of education \(2019\)](#); [Table D4.4. Other responsibilities of teachers, by level of education \(2019\)](#), [Indicator D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?](#), pp. 425-6.

⁸⁴ OECD, Education at a Glance 2020, [Annex 3: Sources, methods and technical notes](#), p. 248.

עם תלמידים. כשעה שבועית מוקדשת לקשר עם ההורים וזמן דומה לפעילויות חינוך בלתי פורמליות. פחות משעה בשבוע מוקדשת לפעילויות הכשרה והתפתחות מקצועית וכן למעורבות בניהול בית הספר.⁸⁵

4.6 אסטוניה⁸⁶

מורים באסטוניה מועסקים על ידי המדינה, רשויות מקומיות או גופים פרטיים במימון ציבורי. תנאי העסקתם של מורים נקבעים באמצעות חוזה בינם לבין המעסיק בהתאם לחוק חוזי ההעסקה (Employment Contrats Act) מ-2008.⁸⁷ החוק קובע שבוע העסקה בן 40 שעות, אך מחייב קביעת שעות עבודה ייעודיות במערכת החינוך. תקנות הנוגעות לזמן העבודה של עובדי חינוך קובעות כי עובדי הוראה יעסקו בשבוע עבודה מופחת של 35 שעות שבועיות – 7 שעות עבודה ביום.⁸⁸

חוק בתי הספר של אסטוניה מגדיר את תפקידו של מורה כתמיכה בהתפתחות של כל תלמיד וסיוע לתלמידים לגבש את לימודיהם בהתאם לתחומי העניין והיכולות שלהם. על מורים מוטלת חובה מקצועית לפתח את הכישורים המקצועיים שלהם ולהתמצא בחידושים החינוכיים בתחום עיסוקם. על פי החוק זמן העבודה של מורים מתחלק בין הוראה ישירה ועבודה חינוכית ומטלות נוספות המוגדרות על פי חוזה ההעסקה, הגדרת התפקיד שלהם, ההסכמות שהושגו עם המעסיק והצרכים שלו.⁸⁹

אין בחקיקה הסדרה כוללת של זמן ההוראה בכיתה של מורים ושיעורו מזמן העבודה הכולל שלהם. על פי הנחיות של משרד החינוך של אסטוניה לעובדי הוראה נושא זה אמור להיות חלק מתנאי העבודה הנכללים בחוזה ההעסקה של המורה מול המעסיק. זאת באופן קבוע או מוסכם מחדש מדי שנה בהתאם לצרכי בית הספר והמטלות הנוספות הנדרשות מכל מורה במסגרת עבודתו. אין בחוק קביעה ברורה לגבי מקום העבודה של מורים אך בחוק הנוגע לחוזי העסקה, שמתוקפו כאמור מועסקים גם מורים, מצויין כי על העובד לבצע את עבודתו במקום ההעסקה

⁸⁵ OECD, TALIS 2018 Results (Volume I): Teachers and School Leaders as Lifelong Learners, Chapter 2 Teaching and Learning for the Future, [Table I.2.27: Teachers' working hours](#). נציין כי סיכום השעות שהקדישו מורים לפעילויות השונות עשוי להיות גבוה מסה"כ השעות שכן המורים נשאלו על כל אחד מהם בנפרד.

⁸⁶ Paulo Santiago, Anthony Levitas, Péter Radó and Claire Shewbridge, [OECD Reviews of School Resources: Estonia 2016](#)

⁸⁷ Eurydice, Estonia, [Conditions of Service for Teachers Working in Early Childhood and School Education](#), updated: January 8th, 2020, accessed: February 17th, 2021.

⁸⁸ Estonia, [Working Time of Educational Staff Act](#), September 1st, 2013.

⁸⁹ Estonia, [Basic Schools and Upper Secondary Schools Act](#), September 6th 2010.

אלא אם הגיעו המעסיק והעובד להסכמה אחרת בעניין זה. לכן ככלל על מורה להיות נוכח בבית הספר בכל שעות העבודה שלו.⁹⁰

נציין כי מבנה שבוע העבודה של מורים המתואר לעיל נהוג לפי תיקון לחוק בתי הספר ופרסום תקנות זמן העבודה של עובדי חינוך בספטמבר 2013. קודם לכן התבסס מבנה המשרה של מורים באסטוניה על שעות ההוראה בלבד. על פי משרד החינוך האסטוני הסדר זה לא התחשב במטלות תומכות למידה שביצע המורה בקביעת עומס העבודה עליו והגביל את החופש של הצדדים בקביעת תנאי העבודה של המורים באמצעות חוזה העסקה.⁹¹

על פי נתוני ה-OECD מורים באסטוניה עובדים 1,540 שעות בשנה, מעט פחות מממוצע ה-OECD. מספר שעות ההוראה השנתיות של מורים: 588 שעות בחינוך היסודי, 606 שעות בחטיבות הביניים ו-571 שעות בחטיבה העליונה נמוך במידה ניכרת מממוצע ה-OECD. על פי הדוח הנתון בדבר מספר שעות ההוראה מבוסס על שעות הוראה של מורים בפועל שכן כאמור אין הוראות כלליות בנושא זה.⁹² פירוט שעות ההוראה של מורים מופיע בטבלה הבאה. המידע בדבר שעות הנוכחות של מורים בבית הספר, שאינו נכלל בדוח ה-OECD, מבוסס על ההסדר הקיים במדינה כפי שהובא לעיל.

מבנה המשרה של מורים באסטוניה לפי שלבי חינוך		
יסודי	חט"ב	חט"ע
1,540	1,540	1,540
1,540	1,540	1,540
100%	100%	100%
588	606	571
38%	39%	37%
952	934	969
//	//	//
35	35	35
173	173	173
35	35	35
7	7	7
3.4	3.5	3.3

ניתן לראות כי כל שעות העבודה של מורה באסטוניה הן שעות נוכחות בבית הספר. שעות ההוראה מהוות מעט פחות מ-40% מכלל השעות במשרה בכל שלבי החינוך, מעט מתחת לממוצע ב-OECD, העומד על 46% (בחטיבות הביניים, מבין המדינות שלגביהן קיימים הנתונים).

כאמור, חלק ממטלות המורה השונות מעבר לשעות ההוראה מוגדרות בהתאם להגדרת התפקיד של המורה בחוק בתי הספר ואחרות נקבעות בחוזה בין עובד ההוראה למעסיק הישיר שלו. על פי נתוני ה-OECD בין המטלות תומכות

ההוראה הנכללות בהגדרת התפקיד של מורים באסטוניה: תכנון והכנה של שיעורים, עבודת

⁹⁰ Estonia, Ministry of Education, [INFOMATERJAL ÕPETAJATE TÖÖSUHETE, ÕPETAJA TÖÖLEPINGULISTE ÕIGUSTE JA KOHUSTUSTE KOHTA](#), accessed: February 17th, 2021.

⁹¹ Estonia, Ministry of Education, [INFOMATERJAL ÕPETAJATE TÖÖSUHETE, ÕPETAJA TÖÖLEPINGULISTE ÕIGUSTE JA KOHUSTUSTE KOHTA](#), accessed: February 17th, 2021

⁹² OECD, Education at a Glance 2020, [Indicator D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?](#), Tables D4.1-2. Organisation of teachers' working time (2019), p. 423-4.

צוות ושיתוף פעולה עם עמיתים, מתן ציונים והערכה, מטלות אדמיניסטרטיביות כלליות, קשר עם הורים והשתתפות בהכשרה מקצועית. מטלות כגון: השגחה על תלמידים בהפסקות, ביצוע תפקידי ריכוז וניהול ביניים בבית הספר, חינוך בלתי פורמלי, ייעוץ לתלמידים וחניכה של מורים עשויות להדרש על ידי בית הספר במסגרת חוזה ההעסקה.⁹³

על פי סקר טאליס לשנת 2018, המבוסס על עדויותיהם של מורים בחיבת הביניים על זמני עבודתם בפועל, מורה באסטוניה עובד בממוצע 35.7 שעות שבועיות, מתוכן הוא עוסק בהוראה 20.9 שעות – מספר דומה לממוצע ה-OECD. בנוסף, 6 שעות מוקדשות בשבוע להכנה ותכנון של שיעורים, 3.5 שעות לבדיקת מטלות התלמידים, 1.8 שעות לישיבות צוות ו-1.9 שעות לפגישות ייעוץ אישיות עם תלמידים. כשעה שבועית מוקדשת לקשר עם ההורים ו-1.6 שעות לפעילויות חינוך בלתי פורמליות. 1.8 שעות בשבוע מוקדשת לפעילויות הכשרה והתפתחות מקצועית וכן למעורבות בניהול בית הספר.⁹⁴

4.7 דנמרק⁹⁵

החינוך הבסיסי בדנמרק כולל את החינוך היסודי וחיבות הביניים. בתי הספר בחינוך הבסיסי הם בבעלות הרשויות המקומיות. תנאי ההעסקה של המורים נקבעים בהסכמים קיבוציים בין ארגוני המורים, הממשלה והרשויות המקומיות.

שעות העבודה של מורים מוסדרות בתקנות זמן העבודה למורים ברשויות המקומיות משנת 2013. על פי התקנות, שבוע העבודה של מורים במשרה מלאה הוא בן 37 שעות שבועיות, 7.4 שעות ביום בממוצע. חישוב שעות העבודה השנתיות של מורים נעשה באמצעות הכפלת שעות העבודה היומיות במספר ימי העבודה השנתיים, לא כולל ימים שבהם בתי הספר לא עובדים בחופשות החגים. התקנות אינן מפרטות את חלוקת שעות העבודה של מורים בין שעות הוראה ושעות המוקדשות למטלות תומכות הוראה. על פי התקנות, לפני תחילת כל שנת הלימודים על הנהלת בית הספר להציג בפני המורים את המטלות שעליהם לבצע במסגרת שעות העבודה שלהם בכללן שעות הוראה ומטלות תומכות למידה נוספות, זאת על בסיס דיאלוג עם המורים. כן נתונה בידי הנהלת בית הספר הסמכות לקבוע את מקום העבודה של המורים.⁹⁶

⁹³ OECD, Education at a Glance 2020, [Table D4.3. Tasks of teachers, by level of education \(2019\)](#); [Table D4.4. Other responsibilities of teachers, by level of education \(2019\)](#), [Indicator D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?](#), pp. 425-6.

⁹⁴ OECD, TALIS 2018 Results (Volume I): Teachers and School Leaders as Lifelong Learners, Chapter 2 Teaching and Learning for the Future, [Table I.2.27: Teachers' working hours](#). נציין כי סיכום השעות שהקדישו מורים לפעילויות השונות עשוי להיות גבוה מסה"כ השעות שכן המורים נשאלו על כל אחד מהם בנפרד.

⁹⁵ Nusche, D. et al. (2016), [OECD Reviews of School Resources: Denmark 2016](#), OECD Publishing, Paris. Pg. 146-148

⁹⁶ Denmark, [Arbejdstidsregler for undervisningsområdet i kommunerne](#), Underbilag 2.1, LOV nr 409 af 26/04/2013

נציין כי הסכם חדש בין ארגון המורים הארצי לרשויות המקומיות בדבר תנאי ההעסקה של מורים צפוי להכנס לתוקף באוגוסט 2021.⁹⁷

לפי מסמך של ה-OECD על משאבי בתי ספר בדנמרק ההסדרה בעניין שעות עבודה של מורים בנוסחה כיום היא תוצאה של רפורמה מקיפה בבתי ספר בדנמרק שנכנסה לתוקף בשנת הלימודים 2014/15. במסגרת הרפורמה הוארך יום הלימודים בבתי הספר וכן שונו תנאי ההעסקה של מורים כך שאף שזמן העבודה הכולל של מורים לא השתנה הסמכות לקבוע את השימוש בזמן של מורים ומקום העבודה שלהם הועברה לידי בתי הספר. בהמשך לכך גדל מספר שעות ההוראה של מורים בכשעתיים בשבוע והוארך משך הזמן שהם נוכחים בבתי ספר. צוין כי קודם לרפורמה ההסכם בדבר שעות העבודה של מורים כלל, לצד קביעת שעות עבודה שנתיות של מורים, קביעה של שעות הוראה ושעות המוקדשות להכנה ולמטלות נוספות. היחס בין שעות ההוראה לשעות תומכות למידה היה 1:1 ומורים נדרשו להקדיש משך זמן זהה להוראה ללא קשר למקצוע ההוראה ולמשך הזמן שהם נזקקים לו לצורך הכנה וביצוע מטלות תומכות למידה.⁹⁸ יש לשים לב כי השינויים במבנה שבוע העבודה של מורים הם מרכיב אחד מרפורמה מקיפה הכוללת, בין השאר, הוספת שעות לימוד לחלק ממקצועות הלימוד וקביעת זמן במסגרת יום הלימודים לפעילויות לימודיות שאינן שיעורים פרונטלים דוגמת סיוע בהכנת שיעורי בית.⁹⁹

כותבי הדוח מונים בין החוזקות של מערכת החינוך בדנמרק את השינויים ביום הלימודים והגדלת האוטונומיה של בתי ספר בקביעת שעות העבודה של מורים. לפי הכותבים שינויים אלה הם כלי נוסף שמנהלי בתי הספר יכולים להשתמש בו על מנת לענות על הצרכים של התלמידים. הם מאפשרים הזדמנויות פוטנציאליות לבתי הספר לשיפור הלמידה של התלמידים ולעודד פעילויות משותפות בין מורים בבתי הספר. לבתי הספר ניתנת גמישות ואוטונומיה גדולה יותר מבעבר בהתאמת שעות העבודה של צוות ההוראה שלהם והמטלות השונות שהם מבצעים ליכולות של הצוות ולצרכים של התלמידים וחלוקת משאבי בתי הספר בצורה טובה יותר בין המורים ונפתחות בפניהם אפשרויות חדשות בהקצאת זמן העבודה העומד לרשותם (לדוגמה הקצאת זמן הוראה מועט יותר למורים מסויימים לטובת עבודה הנחייה ושיתוף פעולה עם מורים אחרים, תמיכה במורים מתחילים באמצעות הקצאת זמן רב יותר להכנה והקצאת זמן הוראה רב יותר למורים מנוסים המלמדים חומר דומה לכמה כיתות). עם זאת צוין שחוסר ידע והיעדר

⁹⁷ Danish Union of Teachers, [Arbejdstidsaftale 2020: Aftale om arbejdstid for undervisere i kommunerne](#), September 2020.

⁹⁸ Nusche, D. et al. (2016), [OECD Reviews of School Resources: Denmark 2016](#), OECD Publishing, Paris. Pg. 146-148. נציין כי במסמך שצוטט כאן קיימת חוסר בהירות בנוגע ליחס בין מספר שעות ההוראה לשעות תומכות הלמידה לפני ואחרי הרפורמה בחינוך היסודי והשינויים בהיקף שעות ההוראה ובמספרן בעקבות זאת.

⁹⁹ Danish Ministry of Education, [Improving the Public School – overview of reform of standards in the Danish public school \(primary and lower secondary education\)](#), 2014.

הנחיות ברורות בדבר האפשרויות לניצול אפקטיבי של גמישות בקביעת שעות העבודה של מורים עשויות למנוע מימוש של יתרונות אלה. וכי מורים רבים דיווחו כי לאחר הרפורמה אין להם זמן מספיק להכנה לשיעורים ולביצוע פעילויות תומכות למידה, כי אינם יכולים יותר לבצע חלק מעבודת הכנת השיעורים ומתן הציונים בבית כפי שנהגו לפני כן וכי שיתוף הפעולה שלהם עם מורים אחרים הצטמצם.¹⁰⁰

על פי נתוני ה-OECD מורים בדנמרק עובדים 1,635 שעות בשנה, מעט יותר מממוצע ה-OECD. מספר שעות ההוראה השנתיות של מורים: 718 שעות בחינוך היסודי, ו-709 שעות בחטיבות הביניים נמוך במקצת מממוצע ה-OECD. על פי הדוח הנתון בדבר מספר שעות ההוראה מבוסס על שעות הוראה בפועל של מורה טיפוסי שכן כאמור אין הוראות כלליות בנושא זה.¹⁰¹ פירוט הנתונים בטבלה הבאה.

מבנה המשרה של מורים בדנמרק לפי שלבי חינוך			
	יסודי	חט"ב	
כלל השעות למשרה	1,635	1,635	1,635
שעות נוכחות	1,635	1,635	1,635
- % מכלל משרה	100%	100%	100%
שעות הוראה	718	709	//
- % מכלל משרה	44%	43%	//
שעות שהייה	917	926	//
שעות "גמישות"	//	//	//
שבועות לימוד בשנה	40	40	40
ימי לימוד בשנה	200	200	200
ממוצע שעות לשבוע	37	37	37
ממוצע שעות עבודה ליום	7.40	7.40	7.40
ממוצע שעות הוראה ליום	3.6	3.5	//

ניתן לראות כי כל שעות העבודה של מורה בדנמרק הן שעות נוכחות בבית הספר. שעות ההוראה מהוות מעט פחות מ-45% מכלל השעות במשרה בכל שלבי החינוך, דומה לממוצע ב-OECD, העומד על 46% (בחטיבות הביניים, מבין המדינות שלגביהן קיימים הנתונים).¹⁰²

כאמור, למנהלי בתי הספר בדנמרק סמכות לקבוע את תפקידי המורים, לרבות מספר הכיתות שילמדו, מספר שעות ההוראה ומטלות נוספות שעליהם לבצע. ככלל על מנהלי בית הספר לקיים דיאלוג בעניין זה עם המורים אך ההחלטה הסופית נתונה בידיהם. ההסכם הקיבוצי איננו מפרט במפורש את הגדרת התפקיד של המורה אך יש תפקידים המחוייבות מתוך החקיקה ומבנה בתי הספר במדינה. על פי דוח ה-OECD אף כי למנהלי בתי הספר אוטונומיה בעניין התפקידים הנוספים המוטלים על המורים בפועל רוב המורים ברוב בתי הספר מבצעים תפקידים דומים. בין המטלות תומכות הלמידה שמורים מחוייבים אליהם: תכנון והכנה של

¹⁰⁰ Nusche, D. et al. (2016), [OECD Reviews of School Resources: Denmark 2016](#), OECD Publishing, Paris. Pg. 153-154, 168-169.

¹⁰¹ OECD, Education at a Glance 2020, OECD Indicators Annex 3: Sources, methods and technical notes, pg. 334

¹⁰² OECD, Education at a Glance 2020, [Indicator D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?](#), Tables D4.1-2. Organisation of teachers' working time (2019), p. 423-4. יש לשים לב כי מספר ימי הלימוד ושבועות. יש לשים לב כי מספר ימי הלימוד ושבועות. יש לשים לב כי מספר ימי הלימוד ושבועות. יש לשים לב כי מספר ימי הלימוד ושבועות.

שיעורים, מטלות אדמיניסטרטיביות כלליות, עבודת צוות ושיתוף פעולה עם עמיתים וקשר עם הורים. מטלות כגון: השגחה על תלמידים בהפסקות, הערכה ומתן ציונים, ביצוע תפקידי ריכוז וניהול ביניים בבית הספר וחניכה של מורים עשויות להדרש על ידי בית הספר. השתתפות בהכשרות ובפיתוח מקצועי וייעוץ לתלמידים יכולות להתבצע בהתאם לרצון המורה, והשתתפות בפעילויות חינוך בלתי-פורמלי ולימוד יותר שעות מן הנדרש לפי תנאי ההעסקה של מורים במשרה מלאה אינן נדרשות בדרכן כלל.¹⁰³

על פי סקר טאליס לשנת 2018, המבוסס על עדויותיהם של מורים בחטיבת הביניים על זמני עבודתם בפועל, מורה בדנמרק עובד בממוצע 38.9 שעות שבועיות, מתוכן הוא עוסק בהוראה 19.4 שעות – מספר דומה לממוצע ה-OECD. בנוסף, 7 שעות מוקדשות בשבוע להכנה ותכנון של שיעורים, 2.5 שעות לבדיקת מטלות התלמידים, 3 שעות לישיבות צוות, 1.7 שעות למטלות אדמיניסטרטיביות כלליות ו-1.5 שעות לפגישות ייעוץ אישיות עם תלמידים. כ-1.4 שעות שבועיות מוקדשות לקשר עם ההורים ו-0.9 שעות לפעילויות חינוך בלתי פורמליות. 0.8 שעות בשבוע מוקדשת לפעילויות הכשרה והתפתחות מקצועית ו-0.7 שעות לתפקידי ריכוז וניהול בתוך בית הספר.¹⁰⁴

¹⁰³ OECD, Education at a Glance 2020, [Table D4.3. Tasks of teachers, by level of education \(2019\)](#); [Table D4.4. Other responsibilities of teachers, by level of education \(2019\)](#), [Indicator D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?](#), pp. 425-6.

¹⁰⁴ OECD, TALIS 2018 Results (Volume I): Teachers and School Leaders as Lifelong Learners, Chapter 2 Teaching and Learning for the Future, [Table I.2.27: Teachers' working hours](#). נציין כי סיכום השעות שהקדישו מורים לפעילויות השונות עשוי להיות גבוה מסה"כ השעות שכן המורים נשאלו על כל אחד מהם בנפרד.

נספח 1: מטלות נוספות של מורים, הגדרתן הרשמית ואופן התגמול עליהן בכמה מדינות נבחרות ב-OECD

ספרד			צרפת			נורבגיה			מטלות רשמיות
תגמול כספי	הפחתת שעות הוראה	דרישת עבודה	תגמול כספי	הפחתת שעות הוראה	דרישת עבודה	תגמול כספי	הפחתת שעות הוראה	דרישת עבודה	
לא	לא	רשמית	כן	לא	רשמית	לא	לא	רשמית	הכנה ותכנון של שיעורים
לא	לא	רשמית	כן	לא	רשמית	לא	לא	רשמית	בדיקת מטלות של תלמידים
לא	לא	רשמית	כן	לא	רשמית	לא	לא	רשמית	ישיבות צוות ועבודת עמיתים
לא	לא	רשמית	כן	לא	רשמית	לפעמים	כן	בית הספר	קשר עם ההורים
לא	לא	בית הספר*	לא	לא	רק ביסודי	לא	לא	רשמית	השגחה על תלמידים בהפסקות
לא	לא	רשמית	כן	לא	רשמית	לא	לא	רשמית	עבודה מנהלית
									מטלות אחרות
לפעמים	כן	רשמית	לפעמים	לפעמים	התנדבותי	לפעמים	לפעמים	בית הספר	מעורבות בתפקידי ניהול
לפעמים	לא	כן	לפעמים*	לא	התנדבותי*	לפעמים	כן	בית הספר	חינוך כיתה
לפעמים	לא	כן	כן	לא	רשמית	לפעמים	כן	בית הספר	ייעוץ לתלמידים
לפעמים	לא	לא	לפעמים*	לא	רשמית*	כן	לא	בית הספר	הוראת שיעורים נוספים
לפעמים	לא	התנדבותי	לפעמים	לפעמים	התנדבותי	לפעמים	לפעמים	התנדבותי	משימות מיוחדות (כגון ליווי סטודנטים להוראה)
לפעמים	לא	בית הספר	לפעמים	לא	התנדבותי	לפעמים	לפעמים	התנדבותי	הנחייה וליווי של מורים חדשים
לא	לא	התנדבותי	כן	לא	רשמי	לפעמים	לפעמים	התנדבותי	השתתפות בהכשרות מקצועיות
לא	לא	התנדבותי	לא*	לא	התנדבותי	לא	לא	לא נדרש	פעילות לימודית בלתי-פורמלית

לרוב התשובות זהות לכל שלבי החינוך. במקומות המסומנים ב- הכוונה לחינוך העל-יסודי.

ישראל			דנמרק			אסטוניה			מטלות רשמיות
תגמול כספי	הפחתת שעות הוראה	דרישת עבודה	תגמול כספי	הפחתת שעות הוראה	דרישת עבודה	תגמול כספי	הפחתת שעות הוראה	דרישת עבודה	
לא	לא	רשמית	לא	לא	רשמית	לא	לא	רשמית	הכנה ותכנון של שיעורים
לא	לא	רשמית	לא	לא	בית ספר	לא	לא	רשמית	בדיקת מטלות של תלמידים
לא	לא	רשמית	לא	לא	רשמית	לא	לא	רשמית	ישיבות צוות ועבודת עמיתים
לא	לא	רשמית	לא	לא	רשמית	לא	לא	רשמית	קשר עם ההורים
לא	לא	רשמית	לא	לא	בית ספר	לא	לא	בית ספר	השגחה על תלמידים בהפסקות
לא	לא	רשמית	לא	לא	רשמית	לא	לא	רשמית	עבודה מנהלית
									מטלות אחרות
כן	לא	התנדבותי	כן	לא	בית ספר	לפעמים	לפעמים	בית ספר	מעורבות בתפקידי ניהול
כן	לא	בית ספר	לא	לא	בית ספר	לפעמים	לא	בית ספר	חינוך כיתה
כן	לא	בית ספר	כן	לא	התנדבותי	לא	לא	רשמית	ייעוץ לתלמידים
כן	לא	התנדבותי	//	//	//	לפעמים	לא	התנדבותי	הוראת שיעורים נוספים
כן	לא	התנדבותי	כן	לפעמים*	בית ספר	לפעמים	לפעמים	בית ספר	משימות מיוחדות (כגון ליווי סטודנטים להוראה)
כן	לא	התנדבותי	לא	לא	בית ספר	לפעמים	לפעמים	התנדבות	הנחייה וליווי של מורים חדשים
כן	לא	התנדבותי	לא	כן	בית ספר*	לא	לא	רשמי	השתתפות בהכשרות מקצועיות
לא	לא	לא	//	//	//	לפעמים	לפעמים	בית ספר	פעילות לימודית בלתי-פורמלית

שבדיה			אנגליה			סקוטלנד			מטלות רשמיות
תגמול כספי	הפחתת שעות הוראה	דרישת עבודה	תגמול כספי	הפחתת שעות הוראה	דרישת עבודה	תגמול כספי	הפחתת שעות הוראה	דרישת עבודה	
-	-	רשמית	לא	כן	רשמית	לא	לא	רשמית	הכנה ותכנון של שיעורים
-	-	רשמית	לא	כן	רשמית	לא	לא	רשמית	בדיקת מטלות של תלמידים
-	-	רשמית	לא	לפעמים	רשמית	לא	לא	רשמית	ישיבות צוות ועבודת עמיתים
-	-	רשמית	לא	לפעמים	רשמית	לא	לא	רשמית	קשר עם ההורים
-	-	בית הספר	לא	לא	בית הספר	לא	לא	התנדבותי	השגחה על תלמידים בהפסקות
-	-	רשמית	לא	לא	התנדבותי	לא	לא	התנדבותי	עבודה מנהלית
									מטלות אחרות
-	-	התנדבותי	לפעמים	לפעמים	בית הספר	-	-	-	מעורבות בתפקידי ניהול
-	-	בית הספר	לא	לא	בית הספר	לא	לא	בית הספר	חינוך כיתה
-	-	בית הספר	לפעמים	לפעמים	בית הספר	לא	לא	רשמית	ייעוץ לתלמידים
-	-	התנדבותי	לפעמים	לפעמים	בית הספר	לא	לא	התנדבותי	הוראת שיעורים נוספים
-	-	התנדבותי	לפעמים	לפעמים	בית הספר	לא	לא	בית הספר	משימות מיוחדות (כגון ליווי סטודנטים להוראה)
-	-	בית הספר	לפעמים	לפעמים	בית הספר	לא	לא	רשמית	הנחייה וליווי של מורים חדשים
-	-	בית הספר	לפעמים	לפעמים	בית הספר	לא	לא	רשמית	השתתפות בהכשרות מקצועיות
-	-	התנדבותי	לפעמים	לפעמים	בית הספר	לא	לא	רשמית	פעילות לימודית בלתי-פורמלית